ҲУРРИЯТ

МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА

29 ноябрь — 5 декабрь 2000 йил

47 (200) - сон

Чоршанба кунлари чиқади   1996 йил декабрдан чоп этила бошлаган

УЙИДАН КЎЧИРИЛАЁТГАН ОИЛА ▶ 2-БЕТ

ЖАНГЛАР ДАВОМ ЭТМОҚДА ▶ 3-БЕТ

ЛОТТОХОНА — ҚИМОРХОНА ЭМАСМИ? ▶ 4-БЕТ

РАМАЗОН

ҲАЛОЛЛИК ГИГИЕНАСИ

Келгуси асрни нафсимизни, иймонимизни, ниятларимизни поклаб, ёруғ юз билан қарши олиш имкони келди

Дастурхонимизга тортиладиган таом масалликларини харид қилишдан то уни тайёрлаб, пишириб, сузиб келтиргунча уларнинг озодалигига эътибор қиламиз. Музхонада сақлаймиз, чанг-ғубордан муҳофазалаш учун дока-сочиқлар ёпиб қўямиз. Ниҳоят, овқатланишга ўтиришдан аввал қўлларимизни ювамиз, қошиқ ва санчқиларни қайта-қайта артишдан эринмаймиз.

Унча-бунча озодалик гигиенасига одатланганимиз боис, микробдан қўрқамиз. Бироқ озодалик гигиенасидан илгарироқ келадиган, эҳтимол, микробдан даҳшатлироқ бўлган ҳалоллик гигиенасини хаёлимизга келтирмаймиз.

Дастурхонимизга тортилаётган масалликларни, тановул қилаётган ноз-неъматларни ҳалоллаб топдикми? Қаердан келди улар рўзғоримизга? Қайси меҳнатларимиз эвазига қозонимизга соляпмиз уларни? Бировларнинг ҳақидан уриб қолганимиз ҳисобига эмасми? Кимларнидир қон қақшатиш ҳисобига орттирмаган эдикми уларни? Бошига оғир мусибат тушган бечорадан таъма йўли билан ундириб олган пораларимиз ҳисобига эмасми?..

Нопок ва ҳаром йўллар билан топилган таомни жиғилдонга тиқиштираётиб озодалик гигиенасига ҳар қанча риоя қилмайлик, бу билан луқмамиз покланиб қоладими? Дастурхон тепасига келган фарзандингизга "Аввал қўлингни юв!" деб танбеҳ берсангизу, фарзандингиз отасининг таъмагирлигидан, порахўрлигидан ичида нафратланса, бундай вазиятларда ким кўпроқ ҳақ бўлади?..

Бозор муносабатларининг тинимсиз тобланиши, ўтиш даврининг шиддати ва беҳаловат турмуш тарзи одамларни шу қадар комига тортиб кетдики, бундай нозик саволлар ҳақида ўйлашга, мулоҳаза юритишга фурсат етмаяпти. Энг даҳшатлиси шундаки, мана шундай фурсат тақчиллигига кўника борганимиз сайин ўзимизни саволга тутиш, ўзимизни ўзимиз терграш одати ҳам унутилиб кетади.

Эҳтимол, бандасининг табиатида, феъл-атворида мана шундай босар-тусарини билмай қолиш одати мавжудлиги учун ҳам Аллоҳ таоло ҳикматларга бой рамазон ойини яратган чиқар! Кундалик беҳаловатликлар орасида маънавий покланмоқлик учун намоз фурсатлари жорий этилди, йиллик беҳаловатликлар ичра нафас ростламоқлик учун эса рўза ойи белгиланди.

Нафасни ростлашни НАФСНИ РОСТЛАШ дея талқин қилсак ҳам янглишмасмиз.

Тирик жон бор экан, нафсига қулоқ осмай иложи йўқ, зеро ҳеч бир банда Пайғамбаримиз алайҳиссалом сингари гўдаклик кезлари нафс пардасидан халос этилган эмас. Бу ёруғ оламнинг боқий жумбоқларидан бири шуки, нафс бандаларининг инсонийлик мартабаси, ҳалоллиги, диёнат ва иймон мақоми... нафсини тия олиш-олмаслиги билан белгиланади.

Оддий кишиларнинг турмуши жамият қозонида қайнамай иложи йўқ, яъни унинг борлиги ҳам, йўқлиги ҳам қозондаги жараёнга боғлиқ. Бу жараёнда жон сақлаш учун, яхшироқ ва фаровонроқ яшаш учун кураш шафқатсиз тус олди. Бозорнинг талаби шу. Эплаганнинг ошиғи олчи, хўш, эпламаганники-чи? Яхшиям, жамиятимизда ижтимоий муҳофаза сиёсати барқарор, акс ҳолда шаталоқ отаётган, иймоний нафсини бозорий нафсга икки қўллаб алмашлаб юбораётганлар яна қанақанги "кароматлар" кўрсатишмас эди!

Ҳар не бўлганда ҳам барча-барчамизни ҳушёрликка даъват этгувчи РАМАЗОН кириб келди. Мағфират ойи, тавба ойи, меҳр-мурувват ойи, эзгу ниятлар ойи, бад ниятлардан парҳезланиш ойи, яратган Эгамиздан қўрқадиган, ҳатто нафси ҳаккалак отиб, ҳалоллик, виждон, диёнат сўзларини эшитганда истеҳзоли куладиганлар ҳам ўзини ўзи саволга тутадиган ой.

Ҳалол билан ҳаромнинг фарқига бораяпманми?

Ўзганинг ҳақига хиёнат қилмаяпманми?

Фақирларга бефарқ эмасманми?

Кибру ҳавога берилмадимми?

Зулм ўтказмаяпманми?

Умримни ўткинчи ҳою ҳавасларга совурмаяпманми?

Жаҳолат ва мутаассибликка оғмадимми?

Мансабни суиистеъмол қилмаяпманми?

Маънавий ҳақ-ҳуқуқимни англаб етаяпманми?

Саволнинг чеки йўқ, бинобарин, рамазон — саволлар ойи десак ҳам тўғри бўлар. Ўзгалар тергамасидан бурун ўзини ўзи терграшга одатланиш ҳам иймон белгиси. Рамазон, "Сиз шунга қодирмисиз?" дея саволга тутмоқда ҳар биримизни.

Бир нуфузли даврага ҳаддан ташқари қимматбаҳо ясан-тусан қилган эркак-аёл кириб келди: қараган ҳам, қарамаган ҳам ҳавасланди. Бир ЗИЁЛИ киши, "Бу эр-хотин шу қадар шоҳона кийинишга ўзларини қанчалик маънавий ҳақли деб ҳисоблайдилар?" дея савол қотди.

Ҳеч ким жавоб бермади, лекин савол кўпчиликни ўйлантириб қўйди. Эҳтимол, ўша топда ҳар ким ўзини ўзи саволга тутди: мен шу дабдабага ҳақлиманми?.. мен шундай калондимоғликка ҳақлиманми?.. жамиятда шундай мавқени эгаллаб туришга ҳақлиманми?..

Яна саволлар хуружи. Саволларга жавоб топилса қани эди, бироқ ҳозир одамларимиз лоақал савол беришга одатланиши ҳақида қайғуриш муҳимроққа ўхшайди. Негаки, саволларнинг ўзиёқ мислсиз тарбиявий куч-қудратга эга!

Кун бўйи нон-чойдан тийилиб юриш айтарли машаққат эмас, бу рўзанинг энг жўн ва зоҳирий ифодаси, холос, лекин ҳалоллик гигиенаси нуқтаи назаридан ўзини тафтиш этишга ҳар ким ҳам қодир эмас. Буниси қийин, рўза эса — ушбу қийинни осонлаштириш учун берилган имконият.

Бу галги рамазоннинг ҳикмати янада ўзгача: одамзот XX аср билан, иккинчи минг йиллик билан ҲАЛОЛЛИК ойида яшаб хайрлашмоқда! XXI асрни, учинчи минг йилликни МАҒФИРАТ ойида яшаб кутиб олмоқда!

Инсониятга бундайин бетакрор неъмат яна қачон насиб этади, этармикин?..

Илоё, бир-бировимизни ҳалоллик йили билан, иймон асри билан муборакбод этайлик, азиз юртдошлар. Рамазон ойида ана шундай қутлуғ ниятлар билан яшайлик.

Хуршид Дўстмуҳаммад

ОБУНА — 2001

"ҲУРРИЯТ" ҚЎШНИЛАР ХОНАДОНИДА

Камина 80 ёшни қоралаяпман, мустақил давлат Қирғизистоннинг ардоқли фарзандиман. Камтарин меҳнатим хўп ва кўп қадрланган. Ўз вақтида жаҳоншумул адиб Чингиз Айтматов "Правда"да очерк битган. Ўзбекистон адиби Саъдулла Сиёев мен ҳақимда "Эгизаклар", "Бир кўчада икки республика" китобларини чиқарган. Худога шукр, армоним йўқ.

Мустақил давлатлар ҳамдўстлигининг оммавий нашрларини баҳоли қудрат кузатиб бораман. Инсон очликка, муҳтожликка чидаши мумкин. Лекин адолатсизликка чидай олмайди. Менинг тасаввуримда "Ҳуррият" ана шу ноинсоний қусур — ҳақсизликка ўт очаётгандай. Ҳар қандай олдиқочдилардан холи, одобу андиша чегарасидан чиқмай юрак қонига бурканган сиёҳ ила битилаётган, мушоҳадага ундовчи тўлақонли мақолаларни шу газета саҳифасидан топмоқдаман.

Янги, ёш давлатлар ўртасида Ўзбекистон гуркираб кетяпти. Илоё, кўз тегмасин. Меҳнаткаш, меҳмондўст ва бағри кенг халқининг садоқатли дастёри бўлиб тарқалаётган "Ҳуррият"га 2001 йил учун яна обуна бўлдим. Нафақат камина, балки қўшни Водил ва Миндон (Ўзбекистон) қишлоқлари ўртасида жойлашган Халмион (Қирғизистон)даги ўнлаб қирғиз хонадонлари ҳам мазкур нашрга ёзилдилар.

Етти забардаст ўғлонларимнинг бештаси Ўзбекистонда яшаб меҳнат қиладилар. Уларнинг бири журналист, бири юрист, учтаси муҳандис-автомобилист ва геологдир. Уларнинг хонадонларига ҳам янги йилда "Ҳуррият" "ўз оёғи" билан кириб боради. Иншооллоҳ!

Ҳайитмат СОБИРОВ,
Боткен вилоятидаги Қадамжон район Уруш ва меҳнат фахрийлари Кенгаши етакчиси, Қирғизистон Республикаси аҳамиятига молик пенсионер, уруш ногирони

МУХЛИСЛАРДАН АЙИРМАСИН

Кузнинг салқин кунлари ҳам ортда қолиб, қишнинг изғирини дераза мўраламоқда. Бундан салкам тўрт йил муқаддам айни изғиринда тоза ниятлар билан "ҲУРРИЯТ" исмли газета дунё юзини кўрганди. Ҳар қандай ҳақсизликка, эрксизликка, адолатсизликка қарши курашни шиор қилган, миллатнинг эзгу ниятлари рўёби, инжа умуминсоний ва миллий қадриятлар, ўзликни англамоққа хизмат этишга шайланган илк мустақил газетанинг бугун 200-сони нашр этиляпти.

Одатда, бундай саналарда қайсидир устозлардан ёки етакчи нашрлар номидан табрик "уюштириш", газета ишига омадлар тилаш анъанаси бўлгувчи эди. "ҲУРРИЯТ" бу анъанага бир гал чап берди, қолаверса, мухлисларга чиройли ваъдалар беришдан, баландпарвоз келажак режалари хусусида "тўлқинланиб" ёзишдан тийилди. Тилагимиз — оддий, "ҲУРРИЯТ"хонлар омон бўлишсин!

INTERNATIONAL LIFE

КОМПАНИЯ ПРЕЗИДЕНТЛИ БЎЛДИ

Бизнес оламида узоқ президентлик жангидан сўнг дунёнинг энг катта компанияси General Electric Жеффри Иммелтни 120 йиллик компаниянинг 9 -президенти этиб тайинлади. 18 ой олдин ўз истеъфосини эълон қилган собиқ президент Жек Уелч ўтган ойда 45 миллиард долларга сотиб олган Honeywell компанияси Женерал Электрикка қўшилишини назорат қилиш мақсадида муддатини келаси йилга сурди.

ИЛК ВА ИЛДАМ НАТИЖАЛАР

Руминия президентлик ва парламент сайловларидан олинган биринчи натижаларга кўра, сайлов натижалари оппозицион социалистлар ва националистлар фойдасига ҳал бўлди.

Икки ҳафта давомида Ижтимоий Демократия партия номзоди ва собиқ коммунист президенти Ион Илиески Каттароқ Руминия партия номзоди Корнелиу Вадим Тудор билан президентлик учун рақобатда бўлади.

Охирги натижаларга кўра, Илиески 36,5 фоиз овоз билан 28,8 фоиз овоз олган Тудордан олдинда.

БИРЛАШГАН ЎЗАР

Гаити давлатида Лавалас партия президентлик номзоди Жон-Бертранд Аристид ўзининг миллий тинчлик ва ривожланиш дастурини қўллаб-қувватлаш учун бутун Гаити аҳолисини бирлаштириш лозимлигини айтди.

Президентлик сайловлари мамлакатда якшанба куни ўтказилган бўлса ҳам, Аристид ўзини президент деб эълон қилгани йўқ ва тез кунда чиқадиган натижаларни кутишини айтди.

1996 йилда сайланган Гаити собиқ президенти Рено Привал қонун бўйича иккинчи маротаба президентлик сайловларида қатнашмади.

ЯНГИ ДАВР БЎСАҒАСИДА

Маъмуриятни демократия ва ўзгаришларга чақирган Мексиканинг бўлажак президенти Висенте Фокс вазирлар маҳкамаси аъзоларини тайинлади. Фокс Миллий Фаолият партия аъзоси Сантьяго Крилни Ички ишлар вазири ва генерал Жерардо Рикардо Вегани мудофаа вазири этиб тайинлади.

Июль ойидаги сайловларда ғолиб чиққан Фокс жума куни президентлик қасамёдини қабул қилади.

▶ 3-БЕТ

ТАНИШИНГ, "ҲУРРИЯТ" ҒОЛИБЛАРИ

Газетамиз сентябрь ойида "Ёшлар" радиоканалининг "Куйларим осмон!" дастури билан ҳамкорликда "Энг яхши обуна даъвати" танловини эълон қилганди. Рости гап, танловнинг бу қадар қизғин тус олишини кутмаган эдик. Жойлардаги фаол мухлисларимиз томонидан жўнатилган юзлаб мактублар, уларда битилган самимий тилак-истакларни ўқиганда ҳаяжонга тушганимиз ҳам рост. Яна бир мулоҳаза шуки, газетамизнинг ҳафтада бор-йўғи бир маротаба чиқиши ўнлаб сара мактубларни чоп этиш имконини бермади. Янги асрда, янги йилда мухлисларимиз ўртасида бундан ҳам кенгроқ тадбиру танловлар ўтказишни кўнгилга тугдик.

Танишинг, "Энг яхши обуна даъвати" танловининг ғолиблари қуйидагилар: Абдулаҳад Ўрмонов, Андижон вилояти Асака туманидан ("Қалампир чайнаб қолманг"), Шарофиддин Тўлаганов, ЎзРадио муҳаррири ("Шарқ"она лутф"), Нурмуҳаммад Ҳайдаров, Фарғона вилояти Ёзёвон тумани Сойбўйи қишлоғидан ("Ҳуррият"сиз яшай олмайман"), Ойшахон Ёқубова, пенсионер-ўқитувчи, Фарғона туманидан ("Ҳуррият"сиз куним ўтмайди..."), Шарофат Ботирова ("Ҳуррият"им — ҳур ниятим"), Аннамурод Жумақулиев, Сурхондарё вилояти Сариосиё тумани Шарғун шаҳар "Дўстлик" маҳалласи фуқаролар йиғини раиси ("Қувончимнинг сабабчиси — "Ҳуррият"), Шавкат Болта, Хоразм вилояти Боғот тумани ("Агар мени ишга олсангиз...").

Ғолиб мухлисларимиз ўз совринларини шу йилнинг 31 декабригача "Ёшлар" радиоканалидан олиб кетишлари мумкин.

ВАЛИЖОННИНГ ОҲАНРАБОСИ БОРМИ?!

Дунёда байрамлар кўп. Ҳар бир байрамнинг эса ўзига хос гаштли томонлари бор. Нишонланажак айёмлар ичида "Халқаро талабалар куни"нинг гашти ўзгача. Бу галги талабалар байрами "Ёшлик" талабалар шаҳарчасида анъанага айланиб қолган "Жума оқшоми" тадбири билан қўшилиб кетди. Майдончага ҳар галгидан-да кўпроқ ёшлар йиғилишганди. Дастлаб халқаро "Экосан" жамғармаси раиси Ю.Шодиметовга сўз берилди. Меҳмон талабаларни байрам билан қутлаш баробарида уларга совғалар тақдим қилди.

Хушовоз хонанда Равшан Комилов даврага янада файз киритди.

"Мирзо" театри актёри, қизиқчи Валижон Шамсиевнинг ичакузди чиқишлари эса совқотган талабаларимизни "қиздирди" десак муболаға бўлмайди. Шунинг учун бўлса керак, талабалар Валижон Шамсиевни кетгани қўйишмади. Икки забардаст миршаб кўмагида қизиқчимиз "битта расмга тушайлик", "дастхат бериб юборинг", "бир қўлингизни олиб қўяй" деганлар орасидан аранг қочиб қутулди. Талабалар эса қизиқчини қочириб юборишганидан хафа бўлиб, сувга тушган мушукдай ортларига қайтишди.

Нима, қизиқчи Валижон Шамсиевнинг оҳанрабоси борми? Йўқса, талабалар унинг ортидан нега эргашади?..

Хуршидбек РЎЗИЕВ

ТАКЛИФ

"КЎЙ" ҲАҚИДА ЎЙ

Шоир ва адиб Машраб Бобоевнинг "Ҳуррият" газетасида чоп этилган (2000 йил, 41-сони) "Боши берк кўчаданмисиз?.." сарлавҳали мақоласини ўқиб, "тилчи"лигим қўзғаб кетди. Яхши масала ўртага ташланган. Чиндан ҳам рус тилидаги "тупик" сўзи ўзбек тилига "боши берк кўча" деб ўгирилган. Бизда ҳаётда қийин аҳволга тушиб қолган одамга нисбатан "боши берк кўчага кириб қолди, шўрлик" дейилади. Шу боис бу ибора расмий услубда қўллана бошлангач, одамга эриш туюлади. Албатта, "тупик" сўзининг ўзбекчасини топсак яхши бўларди.

Келинг, сўз бисотимизни бир "ковлаб" кўрайлик: "Кўча-кўй", "маҳалла-кўй", "кўйингда хор-зор бўлдим". Татар тилида "кўй" сўзи биздаги "кўча" ўрнида ишлатилади. "Кўча" сўзи асли "кўйча" бўлган. Талаффуз талаби билан "й" ундоши тушириб қолдирилган. Демак, аслида "кўй" катта йўл, "кўча" ундан кичикроқ, калтароқ йўлни билдиради. Бўлар иш бўлди, энди ўзгартириб бўлмайди.

Таклифим: "боши берк кўча" ўрнида "кўй" атамаси ишлатилса.

Икромиддин ОСТОНАҚУЛОВ,
филология фанлари номзоди

ХАБАРИНГИЗ ТЎҒРИМИ?

МУВОЗАНАТ

XX аср кўп ҳолларда "ахборот асри" сифатида ҳам эътироф этилмоқда. Бу жараёнда фақат асосли ахборот билангина одамларни ишонтириш мумкин. Оддий бир мисол. Шу кунларда АҚШда бўлиб ўтган президентлик сайловларининг сўнгги натижалари дунё афкор оммаси диққат марказида турибди. Флорида машмашалари туфайли сайлов натижалари АҚШ судигача бориб етганидан кўпчилик хабардор. Ҳозирча эса АҚШнинг XXI асрдаги илк президенти ким бўлиши номаълумлигича қолмоқда.

"Тошкент оқшоми" газетасининг 8 ноябрь 132-сонида мазкур сайловларга оид бир материал босилди. Материалда Алберт Гор сайлов жараёнида мағлубиятга учраб, кичик Жорж Буш ғалабага эришганлиги ёзилади. Яъни, газета ижодкорлари ўзларининг "ҳаққоний" ва тезкор ахборотлари билан кичик Жорж Бушни муддатдан аввал АҚШ президенти этиб "сайлаб қўя қолдилар".

Худди шундай хабарни "Марказий Осиё маданияти" газетаси ҳам 2000 йил 10-16 ноябрь № 43 (67)-сонида эълон қилди.

Бундан шу нарса келиб чиқадики, хориждан олинаётган барча ахборот ҳам тўғри эканлигига ҳеч ким кафолат беролмайди. Шу боис нашрларимиз берилаётган ахборотнинг ҳаққоний ва тўғрилигига ишонч ҳосил қилганларидан сўнггина босишса мақсадга мувофиқ бўларди.

Собиржон ЁҚУБОВ,
ЎзМУ журналистика факультети толиби

REUTERS — ЎЗБЕКИСТОНДА

Айни паллада дунёда энг қизғин бозор — "ахборот бозори" деб айтсак, сира янглишмаймиз. Сабабки, машҳур киноактрисанинг оламушуги йўқолиб қолганию, вазирнинг мажлисда неча марта чучкиргани тўғрисидаги "маълумот"лар ҳам журналистлар ўртасида талаш: "Ким эртароқ илиб кетаркин?" Гўё бундан қизиқроқ янгилик йўқдек.

Ғарбда журналистларга нисбатан ҳазил аралаш ишлатиладиган "туну кун изғувчи кўппаклар" ибораси беҳудага туғилмагани ҳам шундандир, балки... Нима бўлганида ҳам "ахборот бозори"нинг қизигани маъқул. Унда бозоркўмнинг ким бўлишию, паттачининг кимлиги — алоҳида масала.

Мамлакатимизда халқаро Рейтер ахборот агентлиги (Reuters Eastern Europe Limited) Шарқий Европа бўлимининг ваколатхонаси очилгани ҳам ўзига хос воқеа бўлди. Эндиликда Рейтер Ўзбекистон ҳаётига оид маълумотларни бевосита тўплаб, дунёга узатади. Бошқачароқ айтганда, тўғридан-тўғри муносабатлар ўрнатилиши туфайли ахборот холислигига тўсиқ бўлиши мумкин дея ҳисобланган шубҳаларга чек қўйилади.

Таъкидлаш жоизки, Рейтернинг мамлакатимиздаги ваколатхонаси нуфузли агентликнинг йиллар мобайнида мисқоллаб йиққан анъаналарига бу гал ҳам содиқ қолади. Яъни, ваколатхона ходимлари кўпроқ молиявий ахборотларни тўплаб, банк-молия институтларига сотишни ҳам кўзда тутяпти.

Ваколатхона очилиши муносабати билан Ўзбекистон Миллий матбуот марказида бўлиб ўтган матбуот анжуманида Рейтернинг МДҲ давлатлари бўйича бош директори М.Бронятовски, бош муҳандиси В.Жучков, бош муҳаррири К.Браян, агентликнинг Ўрта Осиёдаги етакчи мухбири В.Ливенцев ва бошқалар иштирок этишди. Анжуман иштирокчилари журналистларни қизиқтирган саволларга батафсил жавоб беришди.

МУХБИРИМИЗ

ҲИКМАТ

Юраксизлик — ожизлар қисмати. Ким журъатли ва тутган иши виждонига монанд бўлса — у ўз эътиқодини умрининг охиригача ҳимоя қила олади.

Т.ПЕЙН

ҲУРРИЯТ
МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА

МАТБУОТ

МАЪНАВИЙ ДАЛЬТОНИЗМ

Дальтонизм деган касаллик борлигини тиббиётдан унча-мунча хабардор кишилар билишади. Бу дард билан оғриган одамлар аксар рангларни илғаш имкониятидан маҳрум. Бироқ "маънавий дальтонизм" деган анъанавий тиббиётнинг тадқиқ доирасига кирмайдиган касаллик ҳам мавжудки, у ҳақда ҳаттоки энг мукаммал қомусий луғатларда ҳам ҳеч қандай маълумот йўқ. Касаллик эса мавжуд. У, айниқса, бизнинг жамиятимизда — яқин ўтмишда кўзларимизга тақилган ғоявий ойнакларнинг асорати ўлароқ — бирмунча кенг тарқалган. Ҳамма гап шундаки, кўпчилигимизнинг бисотимизда ҳамон фақат иккита ранг мавжуд: оқ ва қора. Биз нимага баҳо бермайлик, асосан шу икки рангнинг биридан фойдаланамиз. Хусусан, матбуотга баҳо беришда фақат қоп-қора рангдан "фойдаланиш" расмга айлангандек. Балки бу табиийдир. Матбуотимиз ҳақиқатан ҳам бугун айни тусдадир. Ҳар ҳолда мен ҳам унинг бугунги аҳволига баҳо берсам, асосан ана шу рангдан фойдаланардим. Бироқ... Баҳо бериш, айниқса, танқид қилиш, бугун кўпчилик ўйлагандек, унчалигам осон иш эмас. Танқид асосли бўлса, далиллар билан мустаҳкамлансагина — танқид, акс ҳолда уни "мағзава ағдариш" деб атайдилар.

Ўзбекистон телевидениесида оммавий ахборот воситаларининг бугунги аҳволини таҳлил қилиш мақсадида бир-икки яхши кўрсатувлар томошабин эътиборига тақдим этилди. Жумладан, "Баҳс" кўрсатувининг битта сони тўлалигича ёшлар матбуотининг муаммоларига бағишланди. Мавзу ўта долзарб ва баҳсталаб эканлигини ҳеч ким инкор этмаса керак. Камина ҳам ушбу муаммонинг кўтарилганлигидан мамнун бўлиб, кўрсатувни хурсанд кайфиятда томоша қилишни бошладим. Аммо кўрсатув ниҳоясига етгач, хурсандчилигим ўрнини дилхиралик ва хавотир эгаллади. Дилхираликки, баҳслашувчи — Ўзбекистон Миллий университети журналистика факультетининг бир гуруҳ талабалари танқидни "мағзава ағдариш" билан алмаштириб юборишди. Гапираётган ҳар бир талаба "ёшлар матбуотининг бугунги аҳволи ёмон, у талабга жавоб бермайди", деган фикрни ўртага ташлади. Лекин уларнинг бирортасидан мазкур фикрларнинг жўяли исботини эшитмадик. Ахир бўлғуси журналист "яхши матбуот "фалон"дай бўлади, бугунги матбуотимиз эса "писмадон"дай", демоғи ёки "у талабга жавоб бермайди, талаб эса мана бундай", дейиши шарт эмасмиди?! Мисол қани, таҳлил қани, профессионал баҳс маданияти қани? Булардан асар йўқ, нуқул "ёмон", "талабга жавоб бермайди", холос.

Йўқ, биз асло "талабалар нотўғри гапиришди", демоқчи эмасмиз, ростдан ҳам ёшлар матбуоти бугунги талаблар даражасида эмас, бироқ буни исботлаш зарур эди. Бошловчининг "Ёшлар нашрларининг қайсилари билан танишсиз?" деган саволига талабаларнинг аксарияти "Даракчи" ва "Туркистон" газеталари билан", деб жавоб бердилар. Фақат бир киши "Ёшлик" журналини ва яна биттаси "Тафаккур" журналини тилга олди, холос. Ваҳоланки, "Баҳс" иштирокчилари бўлажак журналистлар эди!..

Гапнинг индаллосига ўтишдан олдин оммавий ахборот воситаларига бағишланган яна бир кўрсатув ҳақида тўхталиш жоиз. "Эркин фикр" кўрсатуви ҳам "Баҳс" сингари бамаъни кўрсатувлардан. Унинг оммавий ахборот воситаларига бағишланган сони ҳам ёмон чиқмади. Бошловчи бутун кўрсатув давомида жиловни танқид томонга тортиб турди ва менимча, жуда тўғри йўл тутди. Қуйидаги савол ҳам айнан бошланган йўлни давом эттириш мақсадида берилди. Фақат... "Оммавий ахборот воситалари ўз номи билан халқ ва ҳукумат ўртасидаги воситачи(!). У ҳукуматнинг гапларини халққа етказишни эплаяпти, бироқ халқнинг гапини ҳар доим ҳам ҳукуматга етказа олаяптими(!)?" Мен саволни айнан такрорлай олмагандирман, узр, лекин оммавий ахборот воситалари ҳеч қандай воситачи эмас, у халқ ҳам, ҳукумат ҳам (агар уларни шу тарзда аниқ-тиниқ бир-бирдан ажратиш мумкин бўлса) ахборот оладиган восита. Ҳар ҳолда, шунақа бўлмоғи лозим.

Гап шундаки, жамият ҳам бир организм, демак, соғлом жамиятда фақат битта соҳанинг ўзи, ўз ҳолича бошқаларидан кескин фарқ қилиши мумкин эмас. Бу фикр матбуотгаям тааллуқли. Агар биз уни воситачи сифатида англасак ва ундан фақат воситачиликни талаб қилсак, у ана шу ролни бажараверади. Бўлғуси журналистлар орасида жўяли талабнинг йўқлиги эса матбуотимиз келажагидан хавотир уйғотади. Айнан ана шу ҳақиқат кишининг юрагига ғулғула солади, айнан шунинг учун талабаларнинг танқидлари ҳеч бўлмаганда битта-яримта мисолга, таҳлилга, исботга таянишини хоҳлаган эдик.

Хўш, матбуотимиз қачон дунё талабларига жавоб бера оладиган даражага кўтарилади? Бунинг учун аввало, оммавий ахборот воситалари тегишли қонунлар билан ҳимояланмоғи лозим. Бироқ бунинг ўзи етарли эмас, чунки қоғоздаги қонунларнинг кучи — ҳеч, улар амал қилиши лозим. Қонунларнинг амалдаги ижроси учун эса фуқаролар ўз ҳуқуқларини англамоқлари ва талаб қилмоқлари шарт. Мавжудлик шарти эса — эркинлик! Эркин жамият — уйғоқ одамлар жамияти. Одамларни уйғотиш матбуотнинг зиммасида. Матбуотнинг ривожини таъмин этиши лозим бўлган бу занжирли доира, кўриб турганингиздек, бутун жамиятнинг ҳам ривожини таъминлайди. Бу занжирдаги исталган ҳалқанинг ривожланиш шарти ҳам худди юқоридагидек. Ривожланишни таъмин этиш учун масъул эса ШАХСдир. Демак, жамият ва унинг узвий бўлаги бўлмиш матбуот қандай бўлмасин — бизга муносиб. Агар биз дунёни оқ-қора рангда кўришда давом этсак, матбуотдаги тасвирлар ҳам оқ-қоралигича қолаверади. Унда бошқа турфа рангларнинг жилваланиши учун нима кераклигини яна такрорлаш ортиқча...

Санжар НАЗАР

ЖУРНАЛИСТ ТЕКШИРУВИ

КЎЧАДА ҚОЛАЁТГАН ОИЛА

Холида Мейлиева 1986 йилда Кўкча даҳасига, серфарзанд (7 ўғил, 3 қиз) оилага бош келин бўлиб тушди. Орадан кўп ўтмай у яшаётган хонадонга қатор овсинлар қўшилди. Яна ҳаш-паш дегунча эса уларнинг ҳар бири 2-3 тадан болали бўлди. Оқибатда ҳаммалари яшаб турган торгина хонадон қий-чув авж олган бозорга ўхшаб қолди.

Азбаройи хонадонга сиғишмаганларидан ҳаммалари бир бўлиб, тўнғич келинга Чилонзор тумани ҳудудидаги Қизил Шарқ мавзесида жойлашган 28-уйнинг 6-хонадонини Рустам Икромовдан сотиб олишди. Бироқ уни Мейлиеванинг номига расмийлаштиришга келганда бир қатор муаммолар юзага келди. У мазкур уйни ва унинг олди-сотдисига оид барча ҳужжатларини шу тумандаги нотариал идораси ходими Васила Каримовага кўрсатди. У ҳужжатларни бирма-бир кўздан кечириб чиққач, уйни сотиш тақиқланмаганлиги ҳақида шаҳар 1-сон нотариал идорасидан маълумотнома олиб келиш ва олди-сотди учун 8 минг 800 сўм давлат божи тўлаш лозимлигини айтди. Томонлар барча ҳужжатларни шу ерда қолдириб, давлат божини тўлаш ва айтилган маълумотномани олиб келиш учун кетишди. Мейлиева то давлат божи учун тўлашга қарзга пул топгунича орадан 4-5 кун ўтди. Шу орада 1993 йилнинг 30 мартида Н.А.Альбу номидан берилган (нотариал идорасида тасдиқланган) 2-9791 сонли олди-сотди ҳуқуқини берувчи ишончнома орқали уйни сотаётган Р.Икромов хизмат юзасидан Қозоғистонга уч ойга сафарга кетиб қолди. У қайтиб келгач, биргалашиб яна нотариал идорасига боришса, у Чилонзор туман прокуратураси томонидан ёпилиб, эшиги муҳрлаб қўйилибди. Илож қанча?! Эрта очилар, индин очилар деб роппа-роса 2 ой кутишди. Буни қарангки, шу муддат ичида Р.Икромовга Н.Альбу томонидан берилган олди-сотди ҳуқуқини берувчи "ишончнома"нинг муддати ўтиб кетиб қолди.

Мейлиева Чилонзор туман судига даъво аризаси билан мурожаат этиб, мазкур уйнинг олди-сотди шартномасини тасдиқлашни сўради. Суд масалани чуқур ва ҳар томонлама ўрганиб, 1996 йил 29 июндаги қарори билан Р.Икромов ва Х.Мейлиевалар ўртасидаги Қизил Шарқ мавзеси, 28-уй, 6-хонадоннинг олди-сотди шартномасини ҳақиқий деб топди. Мейлиевага мазкур уйга эгалик ҳуқуқи берилди. Боши осмонга етган Мейлиева қайнона-қайнотасига тегишли (илгари ўзлари ҳам яшаган) уйдан рўйхатдан (пропискадан) ўчиб, суд эгалик ҳуқуқини берган янги ўз уйига рўйхатга турмоқчи бўлди. Бироқ Чилонзор туман ИИБ паспорт бўлими бошлиғи, милиция майори Ф.М.Мирфайзиева:

— Бу уй Ўзбекистон Мудофаа вазирлиги тасарруфида, у ердан тегишли рухсатнома олиб келсангизгина рўйхатга қўйиш мумкин, — деди.

Тарвузи қўлтиғидан тушиб, ҳафсаласи пир бўлган Мейлиева Мудофаа вазирлигининг тегишли идорасига бош уриб боради. Лекин минг афсуски, у ердан ҳам айтилган ҳужжатни ололмай, қуруқ қайтганидан сўнг яна Чилонзор туман судида даъво қўзғатди. Суд (1998 йилнинг 8 июнь кунидаги қарорида): "Чилонзор туман паспорт столи бошлиғига Х.Н.Мейлиевани оила аъзолари билан Чилонзор туманидаги Қизил Шарқ мавзеси ҳудудидаги 28-уйнинг 6-хонадонига рўйхатга қўйиш топширилсин. Паспорт стол бошлиғи Ф.М.Мирфайзиевадан давлат ҳисобига 3750 сўм бож ундирилсин" деб қарор чиқарди.

Бироқ минг афсуски, 1999 йилнинг 3 август куни Мудофаа вазирлигига қарашли Тошкент тумани КЭЧ (Уй-жойдан фойдаланиш қисми) бошлиғи, милиция майори Б.Қаҳҳоров номидан Чилонзор туман судига даъво аризаси тушди. Унда Чилонзор туман ҳокими ижроия маҳкамасининг Қизил Шарқ мавзесидаги 28-уйнинг 6-хонадонини Н.А.Альбу номига хусусийлаштириш ҳақидаги 1992 йил 23 январь кунида қабул қилган 23/2-сонли қарорини ва Х.Мейлиева ва Р.Икромовнинг мазкур хонадон олди-сотди шартномасини бекор қилиб, бу хонадондан Мейлиевани оила аъзолари билан бошқа уй бермасдан чиқариб юбориш сўралган эди.

Б.Қаҳҳоров бу даъволарига қуйидаги важларни асос қилиб кўрсатади. Фактларга мурожаат қиламиз:

"Мазкур хонадон ҳарбий хизматчи Прошкин Тимофей Тимофеевичга хизмат чоғида ўз оиласи билан яшаб туриш учун 1988 йил 3 сентябрь кунги 023795-сонли ордерга асосан берилган эди. У Ўзбекистон Мудофаа вазирлигининг 1993 йил 5 май кунидаги 65-сонли қарори билан шахсий таркибдан бўшатилди ва ўша йилнинг 28 майидан ҳарбий хизматни 13826-қисмда давом эттириш учун Россия Федерациясига кўчиб кетди. Мудофаа вазирлигининг 192-сонли буйруғига асосан Прошкин уйни КЭЧга топшириши керак эди. Бироқ у топширмади. Аксинча хотини Н.А.Альбу билан яшаб турган уйлари Мудофаа вазирлиги Тошкент гарнизонига тегишли эканлигини, хизматдан бўшагач, уни КЭЧга топширишларини билган ҳолда хизмат жойлари ўзгараётган бир пайтда Чилонзор ҳокимияти ижроия маҳкамасига яшаб турган уйларини шахсий мулк қилиб беришни сўраб ариза ёзишди...

Прошкин ва Альбу хонадони ҳокимлик қарорига мувофиқ хусусийлаштириб олишга оид ҳаракатларини КЭЧдан яширинча амалга оширишди.

КЭЧ бу хонадонни Мудофаа вазирлиги ҳисобидан чиқариш ҳақида ҳеч қандай рухсатнома берган эмас..."

Хўш, аслида-чи? Биз мазкур уйнинг хусусийлаштирилишига оид архивда сақланаётган ҳужжатларни кўздан кечирганимизда бутунлай бошқача ҳолат намоён бўлди. Буни қарангки, КЭЧнинг ўзи низоли бу уйни Н.Альбуга шахсий мулк қилиб беришни сўраган экан. Фикримизнинг исботи учун 1991 йилнинг 26 ноябрь куни имзоланган 423-сонли қуйидаги хатни аслича келтирамиз:

"Начальнику ЖЭУ-8 Чиланзарского района города Ташкента

Копия: Альбу Нине Александровне

Прожив: г.Ташкент, м-в К.Шарк, дом 28, 6

Гражданке Альбу Н.А. разрешается передача квартиры в личную собственность по адресу: г.Ташкент, Кизыл Шарк, дом 28, 6. как учителю, согласно Указа Президента УзССР 13.11.90.

Основание: Разрешение начальника Ташкентского гарнизона на заявлении гр.Прошкина Т.Т. Спр.№ 2803 от 31.10.91 г. ЖЭУ-8 Спр.№ 42 от 29.10.91 г.

Начальник КЭЧ Ташкентского района

Полковник Элькин В.Э.".

Архивда Н.А.Альбунинг мазкур уйни ўқитувчи сифатида ўз номига шахсий мулк қилиб беришни, Т.Т.Прошкиннинг эса ўз номидаги бу уйни хотини Н.А.Альбуга шахсий мулк қилиб берилишига қарши эмаслиги ҳақидаги аризалари (ҳар иккови ҳам нотариал идора томонидан тасдиқланган) ва Н.А.Альбунинг чиндан ҳам 201-мактабда ўқитувчи бўлиб ишлаётганлиги ҳақидаги маълумотлар сақланмоқда.

Қизиқ, судга даъво аризаси берган КЭЧ бошлиғи Б.Қаҳҳоровни бу ҳужжатлар ҳақида ломмим демасликка нима мажбур этди экан? Нима, Элькин ўрнига Қаҳҳоровнинг бу вазифага келиши билан аввалги ҳужжатлар ўз кучини йўқотадими?

Шунингдек, у ўз даъво аризасида мазкур уйни қайтариб олиш учун ўтиб кетган даъво муддатини тиклашга асос қилиб "навбатдаги текширув ва тафтиш (1999 йилдаги — М.К.) чоғида унинг КЭЧ турар-жой фондида эканлиги маълум бўлганлиги"ни келтиради.

Ажабо, деб ҳайратдан ёқа ушлайсан киши! Тошкент гарнизони бошлиғи рози бўлганлигини таъкидлаган ҳолда мазкур уйни Альбу номига шахсий мулк сифатида беришни сўраб Чилонзор туман ижроия маҳкамасига махсус хат ёзган КЭЧ наҳотки унинг ўз балансида эканлигини орадан 8 йил ўтгач билиб қолса?! Унинг "билмаганлиги" учун уйни сотиб олган одам жавобгар бўлса?! Нима, бу ҳазилми ё жиддий гап?!

Шунингдек, КЭЧ ўз даъво аризасида мазкур уйнинг Мейлиева ва Икромов ўртасидаги олди-сотди шартномасининг нотариус орқали расмийлаштирилмаганлигига, хусусийлаштириш чоғида уйга берилиши лозим бўлган ордернинг йўқлигини ҳам асос қилиб кўрсатади. Бизнингча, бу асос ҳам ўринсиз. Фикримиз далили учун Чилонзор туман ҳокими ўринбосари А.Г.Ивашкин томонидан 2000 йилнинг 14 октябрь куни тасдиқлаб берилган қуйидаги ҳужжатни келтирамиз:

"...1988-1992 йилларда сотилган ёки имтиёзли равишда (ўқитувчилар, уруш қатнашчилари) шахсий мулк сифатида берилган хонадонлар учун ҳуқуқий ҳужжат туман ижроия қўмитасининг қароридан кўчирма ёки нотариал тасдиқланган олди-сотди шартномаси ҳисобланади.

Фуқароларга хонадонларни хусусийлаштириш ҳақидаги Давлат далолатномалари 1992 йил 7 ноябрдан бошлаб шу бугунги кунгача берилмоқда".

Демак, 1992 йилнинг 2 февраль куни хусусийлаштирилган Қизил Шарқ мавзесидаги 28-уйнинг 6-хонадони эгасига ҳам ордер берилмаганлиги табиий. Қолаверса, Мейлиева ва Икромовлар ўртасидаги мазкур уй олди-сотди шартномасининг нотариал идора орқали расмийлаштирилмаганига асосий сабаб қандайдир ҳужжатнинг етишмаслиги эмас, аксинча, юқорида таъкидлаганимиздек, уларнинг асосий қисми прокуратура томонидан беркитиб қўйилган нотариал идорада "қамалиб" қолганлиги, шу вақт мобайнида Альбу томонидан Икромовга берилган (нотариал идораси томонидан тасдиқланган) олди-сотдига эгалик ҳуқуқини таъминловчи ишончноманинг муддати ўтиб кетганлиги сабаб бўлган эди. Шунингдек, КЭЧ даъво қилиши мумкин бўлган ҳолат бу фақат уйнинг Н.А. Альбу номига хусусийлаштирилиши масаласи тўғри ёки нотўғрилигидир. Мейлиева ва Икромов ўртасидаги шартнома уларга тегишли эмас.

Лекин шунга қарамай Чилонзор туман судининг судьяси И.Насриддинов илгари ўзи тасдиқлаган Х.Мейлиева ва Р.Икромовлар ўртасидаги олди-сотди шартномасини ҳақиқий деб топган қарорини бекор қилди ва КЭЧнинг қарши даъво аризасини қаноатлантирди. У имзо чеккан суд қарорида шундай дейилади:

"...Чилонзор ҳокимияти ижроия маҳкамасининг Қизил Шарқ мавзесидаги 28-уйнинг 6-хонадонини Н.А.Альбуга хусусийлаштириш ҳақидаги 1992 йилнинг 23 январь куни қабул қилган 23/2-1 номерли қарори бекор қилинсин.

Х.Мейлиева ва унинг оила аъзолари Қизил Шарқ мавзесидаги 28-уйнинг 6-хонадонидан ўрнига бошқа уй берилмасдан чиқариб юборилсин.

Р.Икромовдан Х.Мейлиева фойдасига 75 минг сўм ундириб берилсин..."

(Ҳайронман, кимга ишонсин фуқаролар, ахир суд орқали эришганини суд бекор қилса, КЭЧ деган идора ўз ҳужжатидан тонса?!)

Суднинг бу қарорига протест келтириб, уни қайтадан кўришни сўраган Чилонзор туман прокурори, адлия катта маслаҳатчиси Ш.Т.Орипов бу ҳақда, жумладан, шундай ёзади:

"...Суднинг мазкур қарорини қуйидаги асосларга кўра асосланмаган ва бекор қилиш лойиқ деб ҳисоблайман:

Қарорда баҳсли хонадон Мудофаа вазирлигининг тасарруфидаги уй. У Тошкент туманидаги КЭЧ ҳисобида туради, деб кўрсатилади. Бироқ у Чилонзор туман ижроия қўмитасининг 23.01.1992 йилги 23/2-1 қарорига мувофиқ Альбу Нина Александровнага жамоатчилик комиссиясининг 21.01.1992 йилги 19-номерли протоколига мувофиқ шахсий мулк қилиб берилган. Шунинг учун ҳам Н.А.Альбу бу уйни хусусийлаштириб олиш ҳуқуқига эга эди. Бинобарин, хусусийлаштириш чоғида мазкур уй Мудофаа вазирлиги турар-жой фондида эмас эди.

Яна шуни ҳам ҳисобга олиш кераккки, Х.Мейлиева 1995 йилдан буён уй учун тўланадиган барча тўловларни ҳокимиятнинг турар-жой фонди ҳисобига ўтказиб келмоқда. КЭЧ ҳисобига эса ҳеч қандай тўлов тушмаган.

(Бунинг ўзи КЭЧ ходимлари бу уйни КЭЧ ихтиёридан кетганлигини билиб олиши учун асос эмасми?! — М.К.)

Бундан ташқари суд қарорида Ўзбекистон Республикаси фуқаролик процессуал кодексининг 15-, 67-моддалари бузилган, қабул қилинган ишга таъсир этувчи ҳолатлар холис ва чуқур ўрганилмаган..."

Шунингдек, суднинг бу қароридан норози бўлган Чилонзор туман ҳокимлиги ҳам ўз фикр-мулоҳазаларини исботлаб хат ёзди. Бироқ минг афсуски, суд уларнинг бирортасини ҳам инобатга олмаяпти. Х.Мейлиева эса тегишли идораларга шикоят кўтариб бораверишва судма-суд юраверишдан ҳолдан тоймоқда. Лекин аризасига ҳеч кимдан ижобий жавоб ололмай хуноб. Мазкур ишни қайта-қайта кўрган шаҳар суди ҳам Чилонзор туман судининг 1999 йилнинг 27 декабрь кунидаги "...Т.Т.Прошкин ва Н.А.Альбулар мазкур уйнинг Альбу номига шахсий мулк қилиб берилиши ҳақидаги ҳокимият қарорини чиқартириб олиш учун қилган ҳаракатларини КЭЧдан яшириб келганлар. Бунақа қарор чиқариш ҳақида КЭЧ ҳокимиятга ҳеч қандай рухсат бермаган.

Уйнинг Ўзбекистон Мудофаа вазирлиги фондидан чиқариб олишлари КЭЧ турар жой фондининг навбатдаги текширув ва тафтиш чоғига келиб маълум бўлиб қолган...

Фуқаролик кодексининг 154-моддасига биноан даъво муддати шахснинг ўз ҳуқуқининг бузилишини билган ёки билиши лозим бўлган кундан бошланади.

Тошкент туман КЭЧига мазкур уйни унинг ҳуқуқларини бузиб олиб қўйганлиги 1999 йилнинг апрелига келиб маълум бўлган. Шунинг учун ҳам КЭЧнинг даъво муддати ўтказиб юборилмаган..." деган каби сўзларга асосланиб қабул қилган қарорини кучида қолдириб келмоқда.

Биз эса баҳсли хонадонни ўзи Н.А.Альбу номига хусусий мулк қилиб беришни ҳокимиятдан ёзма равишда сўраб, кейинчалик ундан тониб, бу ишдан бизнинг хабаримиз йўқ деб, судга даъво аризаси берган КЭЧнинг ишига тушунолмай ҳайронмиз. Бизнинг назаримизда, КЭЧнинг Мейлиева сотиб олган уйга даъво муддати ҳам аллақачон ўтиб кетган. Зеро, КЭЧнинг ўзи 1992 йилдаёқ мазкур уйни Альбуга шахсий мулк қилиб топширишини сўраган экан, бу ҳақда баҳслашиб ўтиришга ҳам ҳожат йўқ. Бизнингча, зинҳор-базинҳор 4 нафар фарзанди билан сотиб олган уйидан қаҳратон қиш эшик қоқиб турган бир пайтда кўчага ҳайдаб чиқарилаётган Мейлиеваларнинг яна азият чекишларига йўл қўйиб бўлмайди. Улар беш йилдан бери давом этаётган сарсонгарчиликлару судма-суд, идорама-идора қатнайвериб кўрган маънавий ва иқтисодий зарар туфайли ночор аҳволга тушиб қолганлар. Энди бунинг устига яшаб турган уйларидан ҳам ҳайдаб чиқаришса нима бўлади? (Айни пайтда суд ижрочилари уйни бўшатиб чиқиб кетишини талаб қилиб уларни ҳоли-жонларига қўйишмаяпти).

Биз инсонпарвар қонунларимиз ҳеч қачон бунга йўл қўймайди, деб ўйлаймиз. Лекин қайта-қайта такрорлаганимиздек, бу бизнинг мулоҳазаларимиз. Асосий гапни эса яна суддан кутамиз.

Мурод КАЛОНХОН,
журналист

— *Беморни ёрдамга чақир!*

Рассом — Равшан Эгамбердиев

ХАТ

ОБУНА МАЖБУРИЙМИ?

Мактабда оддий ўқитувчи бўлиб ишлайман. Ҳозирги вақтда бизга бериладиган ҳар ойлик маошимизга ўтмай ётган қандайдир лотерея билетларини, айрим "ёзувчи" ва "шоир"ларнинг китобларини қўшиб бериш одат тусига кириб бормоқда. Масалан, лотерея билетларини мажбуран олишганликларини олдинлари нафақахўрлардан эшитгандим. Энди эса бу билетларни нафақалар қопламай қолган чоғи, ўқитувчиларнинг ойлик маошларига "сотиш"га ҳам ўта бошлаяпти.

Яна бир ҳолатга эътибор берсангиз, ҳозир газета ва журналларга обуна бўлиш бошланган бир пайтда айрим газеталарга обуна бўлиш мажбурий ҳолда олиб борилмоқда. Масалан, ҳозирча шундай нашрлардан бири биз учун "Маънавият гулшани"дир. Мен ўтган йили тўлиқ "Ҳуррият" газетасига обуна бўлган эдим. Бу йил ҳам шу газетага обуна бўлишни хоҳлайман (имкониятим даражасида). Лекин "Маънавият гулшани"га мажбуран обуна бўлсам, бошқа газеталарга обуна бўлишга иложим етмайди. Мен ҳайронман, обунанинг мажбурийлиги қайси қонунда белгилаб қўйилган? Бундан ташқари, ойлик маошимиз чегараланган бўлиб, кундалик эҳтиёжимизни зўрға қоплаётган бўлса?! Ахир, қайси нашриётнинг газетаси бўлишидан қатъи назар, агар у фойдали ва қизиқарли бўлса, киши уни дўконлардан ўзи учун ҳам сотиб олади-ку?

Айрим "ёзувчи" ва "шоир"ларимизнинг куни ҳам бизнинг маошимизга қоляпти шекилли, уларнинг "турфа" китоблари ўтмай қолгач, қайсидир бир юқори ташкилот ёки банк орқали (шартнома асосида) бизга "тақдим" этилади.

Шундай қадрсиз китобларни нашр қилдиргандан кўра, яйловга чиқиб, мол боққан маъқул эмасмикин, деган совуқ ўйга ҳам боради киши.

Алишер ХОЛБОЕВ

Сурхондарё

ХАБАР

ФОЙДАЛИ ТАЖРИБА

"Интерньюс" халқаро ташкилоти 1982 йилда тузилган бўлиб, унинг штаб-квартираси АҚШда жойлашган. Ташкилот асосан хорижда фаолият кўрсатаётган хусусий телерадиостудияларни моддий ва маънавий жиҳатдан қўллаб-қувватлайди. У 16 давлатда ўзининг ваколатхонасига эга.

"Интерньюс" 1995 йилнинг декабрь ойидан буён мамлакатимизда иш бошлади. Ташкилот нодавлат телевидениеларга кўмак бераркан, ҳафтада бир маротаба "Замон" деб ном олган ахборот дастурини ўзбек ва рус тилларида телетомошабинлар эътиборига ҳавола этади. Шунингдек, хусусий телерадиостудиялар ходимларининг билим ва малакасини ошириш мақсадида ўқув ва амалий анжуманлар уюштиради.

Халқаро ташкилот бизнинг факультетимиз билан ҳам доимий ҳамкорлик ўрнатган. Шу йилнинг май ва июнь ойларида ўтказилган ижодий-амалий семинарлар ҳам ана шу ҳамкорликнинг натижасидир.

Эрталаб 9 дан кечки 6 гача давом этадиган бу машғулотни тажрибали олмон журналисти Габи (Габралетта) Хенце олиб борди. Операторлик сирларини эса Самир Шарафутдинов ўргатди. Семинарда 4 ҳафтада 24 та талаба 2 гуруҳга бўлиниб ўқитилди. Ҳар куни тушликдан сўнг топширилган вазифалар амалиётда синаб кўрилди. Талабаларнинг ўзлари тасвирга туширган лавҳалар камчилиги ўқитувчилари ёрдамида ҳал этилди. Машғулот тугагач, табалалар вилоятлардаги нодавлат телестудияларда амалиёт ўташ учун юборилди. Сентябрь бошида эса талабалар қилган ишлари юзасидан ташкилот раҳбарларига ҳисобот беришаркан, ташкилот ходимлари уларнинг ижодий фаолиятидан мамнун бўлдилар. Биринчи марта мустақил равишда тайёрланган ушбу лавҳалар кўпчиликни мамнун қилди.

Машғулотнинг узвий давоми сифатида ноябрь ойининг 14-, 15-, 16-, 17-кунлари ҳам семинар бўлиб ўтди. Бу галги семинар машқларини АҚШнинг Сан-Франциско штатидан келган моҳир режиссёр Олег Харентир олиб борди.

"Менинг асосий мақсадим, маданиятлараро мулоқотни тиклаш ва ривожлантиришда, муҳими, одамлар ўртасидаги алоқаларни мустаҳкамлашда ўзимнинг бор кучимни мумкин қадар сарфлашдан иборат. Агар бунга ҳиссамни қўша олсам, ўша менинг ҳаётим мазмуни ва мақсади", — дейди у дастлабки танишувда.

Семинарда бир неча видеофильм муҳокама қилинди.

З.ҲАМДАМОВА,
ЎзМУ толибаси

ТАНҚИД

"МАТБУОТ АНЖУМАНИДАН ХАБАР ҚИЛАМИЗ"

Мамлакатимиз оммавий ахборот воситаларида тарқатиладиган матбуот анжуманлари ҳақидаги хабарларга эътибор берганмисиз? Журналистларимизнинг хабар ёзиш усулини кузатганмисиз? Улар кўпинча мана бундай бошланади: "Фалон жойда фалон нарсага бағишланган матбуот анжумани бўлиб ўтди". "Қачон? Қаерда? Нима?" қоидасига жавоб берадиган мазкур киришда баъзиларда биринчи савол қандайдир сабабларга кўра (бу сабаб журналистнинг ўзигагина аён бўлса керак) тушиб қолади ёки "куни кеча" ибораси билан алмаштирилади. (Маълум бўлганидек, "куни кеча" ҳар доим ҳам бир кун аввал содир бўлган воқеага нисбатан ишлатилавермайди.) Беихтиёр дунё оммавий ахборот воситаларида қўлланиладиган усул хаёлимга келади: "..., бу ҳақда бугун (кеча) фалон жойда бўлиб ўтган матбуот анжуманида маълум қилинди".

Ўзи матбуот анжумани ўтказишдан мақсад нима? "Бўлиб ўтди" деган гапни эшитибми ёки журналистлар воситачилигида халққа муҳим ахборотни етказишми? Агар "ёки"дан кейинги гап ҳақиқатга яқинроқ бўлса, унда "яхшироқ воситачи танламабсизлар-да", деган хулоса келиб чиқмайдими? Ўзбекистон шароитида тарқатилиши керак бўлган ахборот журналистларга маълум қилингач, ундан халқ огоҳ бўлиш имкониятлари қандай? Келинг, шу нарсани аниқлаш учун бирон бир оддий матбуот анжуманига ташриф буюрайлик. Мана, ўша маросим. Тўрида ташкилотчилар бир нималарни сўзлаётир. Таклиф этилган журналистлар ҳали ҳаммаси йиғилгани йўқ, лекин бир-иккита таклиф этилмаганлари кўриниб қолади. Ахборот варақаларини қўлга киритиб кетиб қолмаган мухбирлар ўша варақани ўқиш, баъзи бир маълумотларни қайдлар қилиш ёки зерикканроқ нигоҳини овоз чиқаётган томонга қаратиб ўтириш билан банд. Битта-иккита тасвирчи камерасини гоҳ у ёққа, гоҳ бу ёққа олиб юрибди. Улар зерикмайди. Чунки ўз ишига шунчалик шўнғиб кетганки, биронтаси унга мурожаат этса ҳам эшитмай қолиши мумкин. Қарабмизки, шу тариқа ташкилотчилар ҳам нутқини тамомлаб бўлибди. "Саволлар борми?" дейишди. Журналистлар энди уйқудан турган ... йўғэ, тортиниброқ турган одамдек, савол беришга шошилмайди. Келган бўлса РАТА-ТАСС мухбири савол беради, бўлмаса "Туркистон-Пресс"нинг, "Молодежь Узбекистана" каби нашрларнинг вакиллари. Ўзбекчада эса "Ватанпарвар" нинг саволи эшитилиб қолиши мумкин. Шу билан анжуман ҳам ниҳоясига етганлиги эълон қилинади. Сўзга чиққанларнинг ҳар бирига бирон журналист мурожаат этиб, айнан унинг оммавий ахборот воситаси учун бирон гап айтишини сўрайди. Журналист бундан аввал айтилган гапларни эътибор билан тинглаган ва ўзига керакли хулосалар чиқариб олганига ишонган мазкур респондент умумий гаплар билан чекланиб қолаверади.

Демак, матбуот анжуманини ҳам кўриб келдик. Энди унинг самарасини кузатиб кўрайлик. Анжуман куннинг биринчи ярмида бўлиб ўтган бўлса, шу куниёқ "ДАВР", "АХБОРОТ" ёки "ПОЙТАХТ" дастурида у тўғрисида лавҳа кўришимиз мумкин. Қўлингизда боягн ахборот варақаси бўлса, солиштириб кўринг-а, мухбир ундаги бирон нарсани ўзгартириб гапирармикан. Худди ўшанинг ўзи, фақат ўтган замонга ўгирилган ва ўртасидаги баъзи жумлалар тушириб қолдирилган, дейсизми? Ҳа, энди, ахир, вақт кам, икки дақиқада бутун варақани ўқиб чиқиш бир кунда ундагидан ортиқ бирон гап тўқиш каби амалга ошириб бўлмас вазифа. Озгина сабр қилсак газеталаримизда бу анжуман таъсирида ёзилган мақолаларни учратиб қолармиз.

Эртасига кундалик газеталардан бирини олсак, унда ўн қатор хабарни ва қавс ичидаги "ЎзА" ёки "Туркистон-Пресс" белгиларини учратамиз. Каттароқ мақола ҳақидаги умидларимиз ҳам яқинда умуман сўниб қолади. Ҳафта давомида ҳафталик нашрларнинг баъзиларида яна худди ўша ўн қатор хабар ёки унинг сал ўзгартирилган нақлини ўқиймиз. Бунда ҳам асосан ўша ахборот варақасидаги гаплар.

Бу афсусларга бой йўлни босиб ўтгач, менда ҳар сафар янги куч билан бир савол туғилади: шу журналистлар матбуот анжуманида нима қилиб вақтини кетказиб ўтирди? Унга келди нима, келмади нима? Барибир ахборот агентлигининг хабари чоп этилди. Наҳот биргина дастурхондаги нарсаларни кўргани келган? Наҳот ташкилотчиларнинг меҳнатига ҳам ачинмайди? Ундан нима кутилаётганини тушунмайди?

Тўғри айтасиз, мен бу мавзуда ўнта мақола ёзсам ҳам бирон нарса ўзгариб қолмайди. Келаси сафар журналистларимиз хабар ёзишда янги усул тўғрисида ўйлаб ҳам кўришмайди. Худди бугунгидек, матбуот анжуманларида зерикиб ўтиришни давом эттираверади. Мен у нарсаларни ўзгартирмоқчи ҳам эмасман. Лекин бир нарсадан умид қилиб қоламан. Янги авлод журналистлари хабар ёзишнинг янги усулини ишлаб чиқмаса ҳам, ҳар ҳолда бугун тасвирланган йўлдан воз кечади. Ҳеч бўлмаганда дунё қўллаб келаётган ўша усулдан фойдаланади.

Динора ДЎЛТАЕВА,
ЎзДЖТУ халқаро журналистика факультети толибаси

ДАЛОЛАТ

Франция қироли Людовик XIV вазирларни вазифасига тайинлаётганда шундай дер экан: "Ҳар юз нафар яқин кишиларимдан бирини вазир этиб тайинлаганимда менга доимо 99 нафар норози киши ва битта яхшиликни билмаган киши қолади".

ТУРМУШ

ДУНЁБЕХАБАР ҲИНДУЛАР

Христофор Колумб Американи очганига 500 йилдан ошган бўлса-да, Жанубий Американинг Амазонка чангалзорларида бугунги тараққиётдан бутунлай бехабар бўлган талай қабилалар яшайди. Баъзи маълумотларга қараганда, бу ерда камида 60 та қабила мавжуд. Улар бепоён Амазонканинг қарийб беш миллион квадрат километр бўлган улкан ҳудудида истиқомат қилади.

Яқинда Бразилиянинг Манаус шаҳридан 850 километр узоқликда жойлашган чангалзорда 50 кишидан иборат бўлган шундай қабила аниқланди. Бироқ улар билан алоқа ўрнатишнинг ҳеч ҳам иложи бўлмади. Ҳиндулар оқ танлиларни хуш кўрмади ва уларни камон ўқлари ҳамда найзалар билан қарши олди. Албатта, ёввойи қабилаларнинг замонавий цивилизация вакилларини бундай кутиб олиши ажабланарли эмас. Сўнгги 20 йил мобайнида 60 нафар тадқиқотчи улар билан тўқнашувда ҳалок бўлди.

Олимларнинг фикрича, бу гуруҳлар бир вақтлар катта қабиланинг аъзолари бўлганлиги ҳақиқатга яқин. Улар қачонлардир оқ танлиларнинг қабиладошлари бошига солган кулфатларини эсдан чиқармаган кўринади.

Ҳиндулар замонавий цивилизация вакиллари яқинлашаётганини сезиши билан кўпинча чангалзорнинг ўтиб бўлмас қисмига кетиб қолишади. Улар бу тарзда "ҳимояланиши" омон қолишнинг ягона йўли эканини аллақачон тушуниб қолганидан далолат беради. Ҳукумат эса туб аҳолининг хавфсизлигини таъминлашга ожизлик қилади. Бу ерларда олтин изловчилар ва дарахт кесувчилар тўлалигича ҳукмрон. Тадқиқотчиларнинг фикрича, ҳиндуларнинг организми замонавий кишиларда учрайдиган касалликка қаршилик кўрсата олмайди. Бу ҳолда оқ танли билан учрашувлар уларнинг касалликлардан қирилиб кетишига олиб келиши мумкинлигини билдиради. Масалан, оддийгина грипп бутун қабилани қириб юборишга қодир.

Ҳозир Бразилияда 260 минг ҳиндуни бирлаштирган 180 та қабила бўлиб, улар Амазонканинг бепоён чангалзорларига тарқалиб кетган. Улар яшайдиган умумий майдон 910 минг квадрат километрни ташкил этади. Бу бутун Бразилия ҳудудининг ўн бир фоизи демакдир.

Ёввойи қабилаларни ўрганиш билан шуғулланадиган ташкилотларда маблағ етишмаслиги сабабли ҳиндуларнинг маданияти ва турмуш тарзини тадқиқ қилиш ниҳоятда суст олиб борилямпти. Амазонка шимолидан 20 йил муқаддам топилган Яномами қабиласи айни пайтда неолит даврини бошидан кечираётган экан. Улар ҳозир аниқланган ҳинду қабилаларининг энг ибтидоийларидан саналади. 1993 йилнинг кузида олтин изловчилар гуруҳи ўнлаб яномамиларни қириб юборгани тўғрисидаги хабар бутун дунёга тарқалган эди. Бироқ қурбонларнинг жасади топилмади. Уларнинг ўликни дафн қилишдаги урф-одатлари ва маданиятини билмаслик ана шундай қийинчиликларни келтириб чиқарди.

Бугунги кунда ҳинду қабилаларининг яшаш тарзи ва маданиятини ўрганиш долзарб масалалар сирасига киради. Зеро, тегишли ҳимоянинг йўқлиги чангалзор ҳукмронларининг бутунлай қирилиб кетишига олиб келиши ҳам мумкин.

Зебинисо НАИМОВА,
ЎзДЖТУ халқаро журналистика факультети II босқич толибаси

ҚИЁС

АҚШда газеталар давлат хазинасига йилига 31-32 млрд. доллар маблағ тушираркан. Бунинг 25 миллиарди реклама ва эълонлардан келади.

ЗИДДИЯТ

ЯҚИН ШАРҚ: МУАММО ЕЧИМ ТОПАДИМИ?

ЯҚИН ШАРҚ — ИСРОИЛ ВА ФАЛАСТИН ҲАРИТАСИДАГИ ТЎҚНАШУВЛАР ЯНА МИНГЛАБ ҚУРБОНЛАР КЕЛТИРИШИ МУМКИН.

Ўзининг аянчли қурбонлари билан тилга тушган Яқин Шарқ муаммоси батамом якун топадими? Шарм-аш-Шайхда АҚШ президенти Б.Клинтон, Миср Президенти Ҳ.Муборак иштирокида икки халқ етакчилари Э.Барак ва Я.Арофат ўртасида ўтказилган учрашув вазиятни бироз юмшатиши керакдек эди, аммо... учрашувда келишилган битимларга ҳеч ким риоя қилмади.

Ҳозир икки ўртадаги келишмовчиликлар шу қадар чигаллашиб кетганки, тарихга назар солмасак, буни изоҳлаб бериш ҳам мураккаб.

Демак, Исроил ва фаластинликлар ўртасидаги келишмовчиликни қуйидаги гуруҳларга ажратиш мумкин: биринчи ва энг муҳими Қуддус шаҳрининг расмий мақоми. Исроил Қуддуснинг бўлинишини хоҳламайди, уни мамлакат пойтахти ҳисоблайди. Бу талаб араблар, шунингдек, дунё жамоатчилиги томонидан ҳам рад этиб келинмоқда. Эслатиб ўтамиз, Исроил бу ҳудудни 1967 йилдаги уруш натижасида қўлга киритган эди. Умуман, келишмовчиликларнинг асосий илдизи дунё жамоатчилиги томонидан кескин қораланган ана шу уруш натижаларида ётади десак, муболаға бўлмайди.

Ҳозиргача барча элчихоналар Тел-Авивда фаолият кўрсатаяпти. Шарқий Қуддусда истиқомат қилаётган 310 мингдан ортиқ араблар ихтиёрига яҳудийлар фақат кичик ҳудудий-муниципал бошқарув органларини беришгагина ихтиёр этган. Шунингдек, Исроил Қуддус яқинидаги шаҳарчалардан бири Абу-Диени фаластинликларга пойтахт сифатида беришга ҳам рози. Бироқ бу фаластинликларни асло қониқтирмайди, улар мамлакат пойтахти сифатида фақат Қуддусни кўришади.

Икки ўртадаги муҳим муаммолардан яна бири — чегара масаласи. Исроил 1967 йилги урушгача бўлган чегараларга қайтиш талабини кескин рад этади. Ҳозирда яҳудий қишлоқлари бунёд этилган Иордан дарёсининг ғарбий соҳили ва Ғазо секторини Исроил ўз тасарруфида қолдирмоқчи. Баъзи исроиллик сиёсатчилар уруш оқибатида босиб олинган ерларнинг атиги 92 фоизини қайтариш таклифини илгари суришаяпти. Аммо фаластинликлар БМТ Хавфсизлик Кенгаши томонидан чиқарилган 242-резолюциянинг тўкис бажарилишини, яъни босиб олинган ерлар тугал қайтарилишини талаб қилишмоқда.

Ҳозирда Исроил томонидан фаол юргизилаётган ва фаластинликларнинг кескин норозилигига учраётган ҳаракат, бу — Иордан дарёсининг ғарбий қирғоғида яҳудий посёлкаларини бунёд этиш ва шу орқали мазкур ҳудудларни ўз тасарруфида қолдириш тадбиридир. Масала таъкидланган 8 фоиз ҳудуд ҳақида. Бу ерда 170 мингга яқин яҳудий истиқомат қилади. Бугунги кунда уларнинг сони МДҲдан келган яҳудийлар ҳисобига ортмоқда. Бу ҳудудда яшайдиган фаластинликлар эса 3 миллиондан ошади.

Фаластинликлар бу посёлкаларни ноқонуний ҳисоблаб, эвакуация қилиш талабини қўйишмоқда. Шунга қарамасдан Фаластин ҳукумати яҳудийларнинг маълум қисми фаластинликлар бошқарувида қолишига қаршилик кўрсатгани йўқ.

Ўзаро ечим топмаётган чигалликлардан яна бири — уруш оқибатидаги фаластин қочоқларининг тақдири. Бу борадаги БМТ Хавфсизлик Кенгашининг 194-резолюциясига кўра, қочоқлар ўз маконлари — Исроилга қайтишга ҳақли. Қайтиш истаги бўлмаган ёки бунга имкон топмаган қочоқлар эса резолюцияга кўра, компенсация билан таъминланиши керак. Ҳозиргача 4 миллиондан ортиқ фаластинлик Иордан ғарбий қирғоғида, Ғазо секторида, Ливан ва Иорданиядаги қочоқлар лагерида яшашмоқда. Фаластин маъмурияти Исроилни БМТ Хавфсизлик Кенгашининг мазкур резолюциясини бажаришга чақирмоқда, исроилликлар компенсация жорий этилишидаги жамғармаларни қўллаб-қувватлашни билдиришса-да, бироқ 1967 йилги уруш туфайли юзага келган қочоқларнинг ўз маконларига қайтишига норозилик билдирмоқдалар. Исроил бу қочоқлар ҳозир қаерда бўлса, ўша ерда яшашлари лозим, деб ҳисоблайди.

Ҳуллас, Исроил ва Фаластин ўртасидаги келишмовчиликнинг асосий илдизи шулар. Ҳар икки томон ҳам ён беришни асло хаёлига келтиргани йўқ. Бу муаммоларни ҳал этиш, икки халқ ўртасида ягона битимга келишиш борасида АҚШ президенти Б.Клинтоннинг ҳаракатлари таҳсинга лойиқ, аммо бу келишувларнинг самарасиз қолаётгани ачинарлидир. Айни пайтда қурбонлар сони тобора ортиб бормоқда. Исроил эса ўз позициясини ҳарбий техникалар ёрдамида янада мустаҳкамламоқда.

Исроилнинг бу ҳаракати бутун араб дунёси томонидан қаттиқ қораланди ва араб мамлакатларининг бу муаммога бағишланган олий саммити чақирилди. Саммит араб мамлакатларининг Исроилга нисбатан якдил қарорини — ё расмий уруш эълон қилиш ёки иқтисодий блокада чорасини кўриши лозим эди. Саммит натижасидаги таҳлилларга кўра, ундаги ягона қарор: Исроил ўқларидан вафот этган фаластинликларни қўллаб-қувватлаш учун ва "Шарқий Қуддусда араб-ислом мавқеини ушлаш" мақомига қаратилган 200 ва 800 миллион долларлик жамғармалар ташкил этилишигина эътиборга лойиқ. Саммитдан сўнг Исроил ва Фаластин муаммосини ҳал этишдаги яна бир умид — бутун араб мамлакатларининг Исроилга нисбатан якдил иқтисодий бойкот эълон қилиши ҳам пучга чиқди. Бу чора барча араб мамлакатлари томонидан ҳамжиҳатликда қувватлангани йўқ.

Қурбонлар сони тобора ортаётган Яқин Шарқ муаммосининг ижобий ҳал бўлиши ҳақида бирор тўхтамга келиш қийин. Аммо АҚШ президенти Б.Клинтон бу борада муттасил иш юритмоқда. Ажабмас, Клинтон ўн йиллардан буён чўзилиб келаётган Исроил ва Фаластин муаммосига тинчлик нуқтасини қўйса.

Абдумалик БОБОЕВ

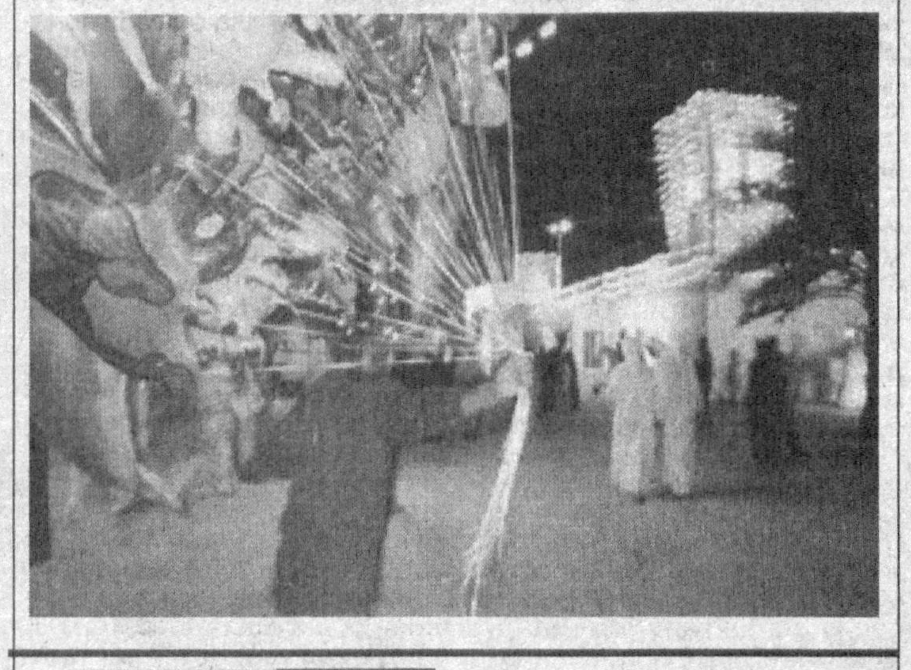

ХАБАРЛАР

СУВ БАЛОСИ

Жанубий-шарқий Осиё давлатларида кучли ёмғирдан келиб чиққан тошқин оқибатида 200 киши ҳалок бўлди ва ўнлаб одамлар дом-дараксиз йўқолди. Тошқин минглаб кишиларни уйларидан айирди ва ерларига зарар етказди.

Ҳолат айрим давлатларда енгил кечган бўлса-да, Таиланд ва Малайзияда қийинчиликлар туғдирди. Таиландлик кишиларнинг айтишича, тошқин жанубий давлатларда 600000 кишига зарар етказди. Индонезияда тошқин ва лой кўчиши натижасида 119 киши ҳалок бўлди. Мамлакатда ҳозирги кунда кўплаб одамлар егулик тополмай қийналмоқда.

САЙЛОВ САВДОЛАРИ

Зимбабве Президенти Роберт Мугабенинг давлатни бошқараётган партияси парламент сайловларида муваффақият қозонди. Зану — ПФ партияси номзоди Демократик Ўзгариш учун Ривожланиш партиясидаги рақиби устидан ғолиб чиқди. ДЎР партияси номзоди ўз мағлубиятида мустақиллик уруши фахрийлари ва давлатни қўллаб-қувватловчи кишиларни партия аъзоларини камситганликда айблади.

INTERNET хабарлари асосида тайёрланди

СУВНИНГ ТОМЧИСИ ҲАМ СУВ

GEF
Сув - тириклик манбаидир!

Биз ҳамма вақт, ҳамма жойда: "Нонни увол қилманг. Нон азиз, нонning ушоғи ҳам нон" — деймиз. Тўй — маракалар, йиғинларда, ҳатто уйда дастурхон атрофида нонуштага ўтирганимизда ҳам керагидан ортиқча нон синдирилса: "Қўйинг, ушатманг, нонning ортиқчасини увол қилманг", — деймиз.

Аммо сувни бемалол исроф қилиш — оқизиш мумкинми? Сув ўтказгич жўмракларидан сув тўхтамай оқиб ётса ҳам: "Ҳой, сувни бекордан-бекорга сарфлама. Увол қилма, тўхтатиб қўй", — деб айтмаймиз. Ваҳоланки, ана шу сув бўлмаса буғдой қайда, ун қайда, нон қайда?! Тежашни сувдан, сув қатрасидан бошламоқ керак. Уволни, савобни изламоқ керак. "Қатра-қатра йиғилиб дарё бўлур", ёки "Тома-тома кўл бўлур", — деб она халқимиз бежиз айтмаган. Ноннинг увоғи ҳам нон бўлганидек, сувнинг томчиси ҳам сувдир. Гоҳида сув уволини ўйлаб ҳайрон қоламан. Агар бизни уволи тутса, фақат сувнинг уволи тутади. Чунки биз уни бебилиска сарф қиляпмиз. Наҳотки, юз-қўлни ювиш учун неча дақиқалаб жўмракни очиб қўйсак, бир стакан сув билан соқол олиш мумкин бўлса-ю, уни челаклаб сарфласак. Сув бекордан-бекорга оқиб ётса увол эмасми? О, увол бўлганда-чи! Уволи азимдур. Бундай исрофгарчиликка Аллоҳнинг ҳам қаҳри келади-ку!

Кўпинча кўча-кўйни тўлдириб ибодат учун масжидга ўтиб кетаётган маҳалладошларимизни кўриб хаёлга чўмаман. Ҳа, улар савоб учун намоз, ибодатга кетишаяпти. Тўғри, намоз ўқиш ибодат. Закот бериш ибодат. Одамларнинг жонига оро кириб оғир юмушини енгил қилиш ҳам ибодат. Савоб... Лекин ибодатнинг каттаси, савобларнинг улуғи ҳам бор. Бу сувни тежаш, поклигини, софлигини, тозалигини, сифатини сақлаш, увол қилмаслик савобларнинг энг каттасидир, ибодатларнинг энг улуғидир, амалларнинг энг чиройлисидир. Одоб-тарбияга бағишланган бир қатор китобларда, ҳатто таҳорат учун сарфланадиган сувни ҳам увол қилмаслик ҳақида панд-насиҳатлар, қимматли фикрлар мавжуд. Жумладан, "Чор китоб"да шундай машҳур тўртлик бор:

Макун исроф мои мажжони,
Чун "вало тусрифу" ҳамехони.
Гар ту эй хожа, бар лаби жуе,
Нест исроф ҳар ончи машуйи.

(Мазмуни: Сен, Қуръондан "вало тусрифу" (исроф қилманглар) деган оятни ўқийсан-ку, шунинг учун текин — ҳаққи сўралмайдиган сувни исроф қилмағин).

Йирик давлат арбоби, буюк саркарда, дилбар шоир, забардаст тарихчи Заҳириддин Муҳаммад Бобур ҳам ўзининг "Китабу-с салат" (Тошкент, Абдулла Қодирий номидаги халқ мероси нашриёти, 1993 й.) рисоласида сувни тежаш ҳақида, ҳатто таҳорат олишда ҳам уни эҳтиётлаб сарфлаш ҳақида жуда таъсирли, насиҳатомуз шеърлар битган.

Абу Абдуллоҳ Муҳаммад ибн Исмоил ал-Бухорийнинг "Ал-Жомиъ ас-саҳиҳ" (Ишонарли тўплам) деб номланган 4 жилдлик ҳадислар тўпламида келтирилишича, Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам ғуслга тахминан 5 литр, таҳорат олишга тахминан 1 литр сув сарфлар эканлар. (Қаранг: Ҳадис. Қомуслар бош таҳририяти, Тошкент. 1997 йил. 1. 68-бет). Келтирилган бу мисоллар пайғамбаримизнинг ҳатто ғуслга ва таҳоратга сувни қанчалик тежаб сарфлаганликларининг аниқ исботидир. Биз ҳам Муҳаммад алайҳи ва саллам умматларимиз. Сувни тежашни, увол қилмасликни улардан ўргансак арзийди.

Қисқаси, биз таҳорат олиб, тоза кийиниб, чиройли амалларни бажариш, намоз ибодатини адо этиш — савоб учун шошиламиз... Аммо, қилган чиройли амалларимиз, олган савобларимиз охиратда ўзимиз билан бирга бўладими? Баъзиларимиз миллионлаб сўмларни сарфлаб икки қаватли дабдабали "оқ уй, ола баргак" иморатларни соламиз. Долларларга чет эл кафелларини, ҳожатхона жиҳозларини сотиб олиб ҳаммом, ошхона кабиларни безаймиз. Аммо арзимаган харажатлардан қочиб оқова сувларимиз йиғиладиган ўралар қаздирмаймиз, ёки чиқимдан қочиб 20-30 метрлик масофадан ўтган оқовалар учун мўлжалланган марказий қувурларга оқова ўтказгич қувурларини тортмаймиз. Баъзиларимиз хонадонларимизнинг оқова сувларини ариқ, сой, анҳор, каналларга тўғрилаб қўйганмиз. Бу ҳам камлик қилгандай (қўпол бўлса ҳам айтишга мажбурмиз) ҳожатхоналаримизни ҳам тўғридан-тўғри оқар сувлар устига қуриб қўйганмиз. Бандасидан қўрқмасак ҳам, Яратгандан қўрқайлик. У ҳаммасини кўриб, билиб турибди...

"Дард устига чипқон" дегандек, баъзиларимиз хонадон чиқиндиларини, ахлатларни ҳам тўғридан-тўғри Анҳорга, оқар сувларга ағдарамиз. Фахриддин Гургоний ўз давридаёқ сувларни ифлос қилмаслик ҳақида ўта таъсирли, фойдали фикрлар билдириб, шундай шеърларни ёзиб қолдирган эди:

Бугун чашма сувинг қилсанг агар хор,
Бошқа ичолмассан бу сувдан зинҳор.

Инсофимиз ҳам қолмаганга ўхшайди... Бизнинг намоз ибодатларини бажо келтириб олган савобларимизни, чиройли амалларимизни ана ўша хонадон чиқиндилари — ахлатларга қўшиб оқар сувларга ағдариб юбормаяпмизми? Ҳа, жуда тўғри. Олган савобларимизни ахлатга қўшиб ағдариб юборяпмиз. Савобларимизнинг ўрнини гуноҳ эгалламоқда. Бу оддий гуноҳгина эмас — гуноҳи азимдир. Шундай қабиҳ ишлардан сўнг қилган ибодатларимиз қабул бўлармикин? Сувга ахлат ташлаш у ёқда турсин, ҳатто сувга туфлашни гуноҳ ҳисоблаган доно халқимиз, ота-боболаримиз "Сувга тупурма", — деб бекорга айтмаган. Биз-чи, туфлаш у ёқда турсин, челаклаб, қоплаб ахлат чиқиндиларини оқар сувларга ағдараяпмиз. Лекин шу билан бирга ўз виждонимизни, иймонимизни, ўзлигимизни ахлатларга аралаштириб сувларга оқизаётганимизни сезаяпмизми, билаяпмизми? Билсак кошки эди! Она Ватанга, ўзимизга, авлодларимизга зарар келтираётганимизни, истеъмол қилинадиган озиқ-овқатларга оғу-заҳар солаётганимизни, қолаверса ўзимизни ўзимиз заҳарлаётганимизни биляпмизми? Сезяпмизми? Ўз ризқ-рўзимизни қисмайлик, ўз умримизга, болачақаларимиз умрига ўзимиз зомин бўлмайлик.

Охир-оқибатда биз оқар сувларга ташлаб юборган оқовалар, ахлат ва кимёвий чиқиндилар Орол денгизига етиб боргунча ачиб-сасиб, қуриб заҳар-заққумга айланиб, ҳавога кўтарилиб, шамоллар билан қайтиб яна бошимизга ёғилаяпти. "Қайтар дунё", деб шуни айтсалар керак.

Абдуҳамид АБДУРАҲМОН ўғли

«ЎЗУЙЖОЙЖАМҒАРМАБАНК»
UJB
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АҲОЛИСИ ЭЪТИБОРИГА
«ОРЗУ»
ЯНГИ ЖАМҒАРМА ОМОНАТИНИ ТАКЛИФ ЭТАДИ

"Ўзуйжойжамғармабанк"нинг Самарқанд бўлими омонатларнинг янги "Орзу", "Яхши ният" ва "Кафолат" турлари очилганлигини маълум қилади.

"Орзу" жамғарув омонати, "Яхши ният" ва "Кафолат" муддатли омонатлар "Ўзуйжойжамғармабанк"нинг барча омонат жамғарма кассалари томонидан пул маблағларини нақд пул ҳамда пул ўтказиш йўли билан ўрнатилган тартибда қабул қилинади.

"Яхши ният" муддатли омонатига дастлабки қўйиладиган бадалнинг миқдори 1000000 сўм, "Кафолат" — 10000 сўмдан кам бўлмаслиги лозим.

"Яхши ният" муддатли омонатига пул маблағлари қабул қилиш 2000 йил 6 ноябрдан бошланди, пул сақлаш муддати ҳисоб очилган кундан бошлаб 5 йилгача. Йиллик даромад 30 % ҳисобида тўланади.

"Кафолат" муддатли омонатига пул маблағлари қабул қилиш 2000 йил 13 ноябрдан бошланди, пул

САМАРҚАНД БЎЛИМИ

сақлаш муддати — ҳисоб очилган кундан 3 йилгача.

"Кафолат" омонатида пул сақлаш муддати тугагач, банк омонатни дастлабки бадалнинг икки баравар миқдорида қайтаришга кафолат беради.

"Орзу" жамғарув омонати бўйича истеъмол мақсадлари учун кредит олишга ҳуқуқ берилади.

— Автомобиль
— Мебель
— Теле, радио, аудио ва видеоаппаратура
— Уйларни таъмирлаш ва уй турмуш воситалари билан жиҳозлаш, совутгичларни харид қилиш ва уларни ўрнатиш
— Қурилиш материаллари
— Даволаниш
— Олий ўқув юртларига контракт пулини тўлаш
— Тўй ва тантанали тадбирларни ўтказиш ва бошқаларни амалга ошириш учун кредит олишингиз мумкин.

"Орзу" жамғарув омонатида пул маблағларини жамғариш муддати 3 ойдан 24 ойгача.

Жамғарув омонатининг дастлабки ва қўшимча бадаллар миқдори чегараланмаган.

Товар қийматининг 50 фоизини жамлаб, Сизга йиллик 10 фоиз миқдорида истеъмол кредит олиш учун ҳуқуқ берилади.

"Ўзуйжойжамғармабанк" савдо ташкилоти ва корхоналарни ҳамкорлик қилишга таклиф этади. Бизнинг банкимизда ҳисоб рақами мавжуд бўлган ташкилотлар ўз товар айланма маблағларини кўпайтириш имкониятига эга бўладилар.

"Ўзуйжойжамғармабанк" омонатларингизни сир сақлашга кафолат беради.

Маълумот учун телефонлар: (8-366-2) 29-49-59, 29-49-55

ТАШВИШ

ТУБСИЗ ЖАРЛИК

Ёхуд ОИТСнинг давоси борми?

Статистик маълумотларга қараганда ҳар дақиқада 11 киши ОИТСга чалинар, шулардан 60 фоизи ёшлардир.

Дунёда ҳаёт кушандасига айланган бу касаллик билан оғриганлар сони 35 миллиондан ошиб кетган. Жумладан, Шарқий Оврўпо ва Марказий Осиёда 90-йиллар бошидан бугунгача 300000 дан ортиқ кишида ВИЧ/СПИД вируси қайд қилинган.

ОИТС касаллиги билан оғриганларнинг аксариятини гиёҳвандлар ташкил қилади. Айниқса, дунё бўйича ҳар куни 1000 дан зиёд болалар бу касаллик қўзғатувчи вирусни ўзларига юқтириб қолаяптилар.

ОИТС кенг тарқалган мамлакатларда болалар ўлими 75 фоизга, беш ёшгача бўлган болалар ўлими 100 фоиздан ошиб кетганлиги аянчлидир.

Касалликнинг олдини олиш учун олиб борилаётган катта тадқиқот ишлари беморларнинг умрини узайтирувчи дори-дармонларнигина яратилишига сабаб бўлди, бироқ ҳали-ҳанузгача бу касалликдан фориғ қилувчи махсус вакциналар ишлаб чиқарилганича йўқ.

Бугунги кунда иқтисодиёти бақувват давлатларда бу касаллик билан оғриган ҳар бир беморга 1000 дан 60000 долларгача маблағ сарфланмоқда. Кўриниб турибдики, бу давлат бюджетига ҳам зарарлидир.

Республикамизда ҳам бу борада каттагина ишлар амалга оширилмоқда. ОИТС марказлари мавжудлиги ҳамда барча даволаш профилактика муассасалари ва улар қарамоғида 100 га яқин диагностика лабораториялари ишлаб турибди. Хоҳлаган шахслар бепул, ихтиёрий ё пинҳоний ўзларини текширтириб олишлари мумкин.

Дилбар АРАЛОВА

Ўзингни англаб ет! ҲУРРИЯТ МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА
29 ноябрь—5 декабрь 47 (200)-сон

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир Хуршид ДЎСТМУҲАММАД

Таҳрир ҳайъати: Азамат ЗИЁ, Озод ШАРАФИДДИНОВ, Наим КАРИМОВ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР, Норали ОЧИЛОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Амиркул КАРИМОВ, Абдуқаюм ЙЎЛДОШЕВ

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй. Телефонлар: 133-69-45, 136-53-63

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун — 234

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик концерни босмахонасида босилди. Манзил: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Зокиржон АЛИБЕКОВ	Топшириш вақти — 21.00 Топширилди — 18.00 Буюртма — Г - 1042

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин. Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Hurriyat kompyuter markazida terildi va sahifalandi. Sahifalovchi: Sh.SAYDALIYEV

МИННАТДОРЛИК

МЕҲР КЎРДИМ

Дунёда энг савобли яхшиликлардан бири – беморнинг дардига даво бериш. Тасаввур қилинг, бутун аъзои баданингиз зирқираб оғриса, қаддингизни тик тутолмасангиз, шифокорнинг ҳар бир ҳаракатидан нажот кутсангиз ва бир неча кунлик муолажадан сўнг...

Мени ҳозир ўзим тасвирлаган ҳолатда Тошкентдаги Соғлиқни сақлаш ва физиотерапия илмий текшириш институти артрология бўлимига олиб келишди. Шифокорлар зудлик билан ташхис қўйиб, тегишли муолажа чораларини белгилашди. Мен тайинланган чораларга тўла-тўкис амал қилдим. Айниқса, маъданли сув ва сунъий қуёш нури билан даволаш катта наф берди. Саноқли кунлар ичида қаддим тикланиб ва оғриқлар қола бошлади. Давони физиотерапия услубидан топдингиз деганлар ҳам бўлди, тўғри, буни инкор этмайман, аммо-лекин ўша асбоб-ускуналарни шифохонада хизмат қилаётган ширин сўз, қалби қайноқ, чеҳрасидан табассум аримайдиган оқ халат соҳиби ва соҳибаларни ишлатишди-ку! Темир аппаратларни шифобахш қилган ҳам ўша меҳрибон қўллар-да! Бўлим раҳбари Мавлуда Алиохунова, мудира Зулайҳо Набиева, шифокор Сурайё Канкова, шунингдек, Шоҳида Бурхонова, Саним Матмуродова, Камола Набиева сингари ҳамширалар, бўлим бекаси Шарофат Пирматова беморларга шу қадар қадрдонлашиб кетдиларки, беморлар уларнинг садоқатли хизматидан, шифокор ва ҳамширалар эса беморнинг соғайишидан мамнун!

Илоҳим, Сизлар касал бўлмаганлар, азиз шифокорлар! Савобли меҳнатларингиз Сизларга бахт-саодат, қут-барака келтирсин!

Жамол ЖАМИЛОВ,
меҳнат фахрийси

МУОМАЛА ҲАМ ШИФО

Беморнинг кўнгли бир карра нозик бўлса, кўзи ожиз инсонларнинг кўнгли ўн карра нозикроқ бўлади. Дунёнинг чароғонлигини, оламнинг бетакрор гўзаллигини кўришдан маҳрум инсонларнинг дилига йўл топишни ҳар ким ҳам уддасидан чиқавермайди. Ўзбекистон Кўзлар жамиятига қарашли Сиҳатгоҳда бир марта бўлсин ҳордиқ чиқариб, даво топган киши борки, бунга амин бўлмай иложи йўқ. Бу ердаги тартиб-интизом, шифокор ва бошқа хизматчиларнинг муомала одоби, касбига садоқати беморларга, даволанувчиларга садоқат тимсолига айланган. Палаталарнинг, йўлакларнинг жиҳозланиши, кўзи ожиз кишиларнинг ҳаракатланишларига яратилган қулайликлар, озодалик ва саранжомлик – буларнинг бари фақат бир нарсага – Сиҳатгоҳга даволанаётганларнинг кўнгли чоғ бўлишига қаратилган. Ҳар қандай даво ҳам кўнгил чоғлигидан бошланмайдими!

Биз турмуш ўртоғим билан кўплаб санаторияларда бўлганмиз, лекин Янгийўлдаги мазкур сиҳатгоҳдагидек мириқиб дам олганимизни эслолмаймиз. Бу масканда оддий фаррошдан тортиб бош шифокоргача ўта меҳрибонлик билан қилган муомаласига, кўрсатаётган муолажасига фақат ва фақат таҳсин айтиш мумкин! Бош директор Миродил Мираҳмедовнинг ширинсуханлиги, юксак инсоний маданияти бошқа барча "медперсонал"га кўчган десак муболаға бўлмайди. Бош шифокор ўринбосари Зоя Долженко, ҳамшира ва хизматчилардан Гулханой Кубиева, Дания Юсупова, Венера Садриддинова, Галина Абдухалилова, Махсума Ваҳобова, Мукаррамхон Йўлдошева, Фаридахон, Мавжудахон, Манзурахон, Ойкарамхон... уларнинг ҳаммаларини бирма-бир тилга олгинг, ва барчаларига самимий ташаккурингни изҳор қилгинг келади!

Кўнгли ярим беморларга малҳам бераётган бу азизларга фақат ва фақат эзгу ниятлар, дунёдаги энг яхши тилаклар йўлдош бўлсин!

Муҳаррамхон ТУРСУНОВА
Қўқон

РАМАЗОН ТУҲФАЛАРИ

Муборак моҳи Рамазон шарофати билан "Рамазон туҳфалари" номи остида илоҳий оятлардан, Жаноби Ҳаққа донил бўлган ҳадиси Қудсий ва Ҳазрати Пайғамбаримиз Муҳаммад Расулуллоҳ (С.А.В.) га тегишли ҳадиси Набавий ва ривоятлардан ҳикоятлардан бериб боришга аҳд қилдик. Шояд, кўнгилларимиз "Рамазон туҳфалари"дан янада ҳалим тортиб, имон нурига лиммо-лим тўлса.

ТАҲРИРИЯТ

"Бир эзгуликни ўн баробар ёки ундан ҳам ортиғи билан қайтаргайман. Гуноҳ учун эса бир бора жазолагайман ёки мағфират этгайман. Агар қулим бир дунё гуноҳ билан ҳузуримга келса, Менга ширк келтирмаган тақдирда, уни бир дунё мағфират ила қарши олгайман".

(Муслим ва Абу Нуайм ҳазрат Абу Зар разияллоҳу анҳудан ривоят этганлар).

* * *

"Рўза бир қалқондирким, у билан дўзаҳдан сақланилгай".

(Табароний "Кабир"да ва Байҳақий Абу Ҳурайра разияллоҳу анҳудан ривоят этганлар).

* * *

"Рўза оташдан қалқондир, рўза Маним учундир, унинг мукофотини Мен бергайман. Зеро, рўзадор емагини, ичмагини, нафсоний орзуларини фақат Мен учун тарк этгай. Рўзадор оғзининг ҳиди Аллоҳ учун мушк ҳидидан ҳам ёқимлироқдир".

(Бағавий (20), Табароний Башир ибн ал-Ҳассосиййадан ривоят этганлар).

* * *

"Ҳар кимсанинг аъзолари ҳаромлардан, гуноҳлардан тийилмаса, Мен учун емак-ичмагини тарк этишига аҳамият бермагайман".

(Абу Нуайм Ибн Масъуддан ривоят этган).

"ИЛОҲИЙ ҲАДИСЛАР"дан олинди

ИДДАО

ҚАРО ТУНДА ҚИЧҚИРГАН "ХЎРОЗЛАР"

Хўроз жониворнинг ичида "соат"и бор. Тонг саҳарда, чошгоҳда, ярим тунда, ишқилиб ҳар замонда бир қичқириб қўяди. Баъзи эски одамлар ҳатто ҳозир ҳам унга қараб вақтни чамалайди. Аммо хўрознинг боши айланиб, бемаҳал қичқириб, уйқу бермайдиган бўлса, бехосият саналади. Ана шунақа.

Айиқни ўзбеклар "полвон" деб атаса, ўрислар "маймоқ" дейди. Бўрининг лақаби — "жондор". Эчки "Абдукарим" эмиш. Алоҳазал қиёс, буларку жонивор, ишонсангиз, ҳатто ҳар бир рақамнинг ҳам ўзига хос "исми" бўлар экан. Яқин беш-олти ой ичида, уйқу келмас кечалар давомида буни ноппа-нозандай билиб олдим. Ҳозир мактабнинг комиссия учун тайёрланган аълочи боласидай ҳаммасини шаррос ёдлаб олганман: 90 дегани "бобой", 41 — "начало войны", 88 — "две матрёшки", 13 эса — "счастливчик"! Қойилмисиз? Қаёқдан келди бунчалик илм, ё уйқусизликка чалиниб, кечаси билан шуларни ўйлаб топдингизми, деб ҳайрон бўларсиз? Бе-э! Ўзингизнинг уйингиз ҳам бирон бозор ё гузар яқинида бўлганида бизданам ўткирроқ бўлиб кетардингиз.

Бозор иқтисодиёти деган замонда ҳамма бозорга чиқар экан ва ҳамма нарса бозорга чиқарилар экан. Бозорлар худди машҳаргоҳга ўхшайди: сон-саноқсиз бир кунлик "дўкон"лар, уймалашган ҳадди-ҳисоби йўқ оломон, "янги чиққан ўзбеклар" ҳам, янги чиққан гадойлар ҳам... бари шунда. Уч қартани ошкор кўрсатиб ташлаб, ютиб олган шеригига жарақлатиб пул санаб узатаётган учарлар, сув ва сигарет сотувчи чинқироқ болалар, исириқчилар, сурнайчилар ва ҳоказо, ва ҳоказо.

Кун кечлаб, одамлар оёғи сал товсилгани билан, бу ерда ҳаёт тўхтаб қолмайди: расталар оралиғида дошқозонлар қурилиб, неча турлик таомлар иси бурқиб туради, бетлари мис товоқдай келадиган оғзи шалоқ ойим қизлар баланд курсиларда ўтирволиб ароқ сотса, кир-чир хотинлар сигарет, писта, қурут ва жевачка билан тўлган тоғорачасини ҳар кимнинг тумшуғи остига тутади. Хуллас, ўзингиз ҳам кўра-кўра кўнглингизга уриб кетган ўша аянч, ўша мудҳиш манзара! Бозор замонидаги бозорнинг ўзи алоҳида бир ҳаёт каби, унинг саййиди ва хўжаси йўқ каби, ҳар ким ўзича зўр каби...

эди! Аммо, боя айтганимиздай, яқин беш-олти ойдан бери бир ўзгариш рўй берди. Илгари бозорларда учрайдиган, энг иркит ҳунар ҳисобланадиган, мелиса қувиб юриб уруғини қуритолмаган қиморбозлик бозорларимизнинг ҳокимига айланди. У эндиликда ҳар бир бозор ва гавжумроқ гузарнинг норасмий ҳукмфармоси. Овози ва овозаси нафақат бозорнинг ўзини тутади, балки етти маҳалла оша баралла таралади, радиотўлқинлар орқали ташвиқ ҳам қилинади.

Мен Тошкентнинг машҳур Қўйлиқ бозори яқинида, аниқроғи, ундан икки чақирим нарида яшайман. Шунча узоқдан туриб ҳам, гоҳо ярим кечада уйғониб кетиб ҳовли юзига чиқсам, бозор хўжаси дона-дона қилиб ўзининг алмойи-алжойи ҳукмини уқтираётганини эшитаман: "сорок два — "война идёт", "номер один — "господин", "десять — "кассир". Хўварилар қаро туннинг қоқ ўртасида ҳам мурдор тирикчилигини қўймай, қишлоқлардан болачақасига кийим-кечак, рўзғорининг йиртиғига ямоқ қидириб бозорга мева-чева, қовун-тарвуз олиб келган деҳқон йигитларнинг уйқусини ҳаром қилиб, кун бўйи топганларини тўздириш учун микрофону овоз кучайтиргич ёрдамида шанғигани-шанғиган. Ярим тунда, яна икки чақирим наридан шунчалик эшитиладиган бўлса, бозор теварагида яшайдиган ўн минглаб одамларнинг тоқатига тасанно.

Бир Қўйлиқда шунақами десак, бу иллат девпечак каби қарийб барча бозорларни ўз домига тортган экан. Тошкентнинг Чорсу бозори дейсизми, Отчопар бозорими — аксариятида, қолаверса ўнлаб гузар ва чорраҳаларда, кўпгина ресторан, дискотекалар ичида мана шунақа "муассаса"лар очилиб, қизғин "иш" олиб бораяпти.

"Ғалабанинг қирқ йиллиги" мавзеидамиз. Уч даҳанинг қоқ ўртасидаги дўконлар растасидаги нозандай бир магазин ҳам "Олтин бочкача" муассасасига айлантирилибди. Гоҳ бир қиз, гоҳ бир йигит хириллаган овоз билан микрофонга қичқиради: "Тридцать — ровно! Одиннадцать — "Барабанные палочки!", "Двадцать один — "Очко"! — "Что, "давлат тили"? — Чепуха!" Ичкарига қўйилган столларда бир гала сочи ҳурпайган ўсмирлар, кўкрагидан киндигигача яланғоч "жонон қизлар", хуллас такасалтанг деган тушунчанинг эталонлари жевачкани пуфлаб шишириганича, лото қоғозидаги катакларни тўлдириб ўтирадилар. Улар орасида уймалашган, дарвоза оғзида турган болаларнинг эса саноғи йўқ. Бу ғаройиб муассаса ичига тамаки тутуни ўтириб қолган — баайни бир замонлардаги бангиларнинг такяси дейсиз. Фақат эшик оғзига атайлабдан ташқарига қаратиб қўйилган баҳайбат радиокарнай бу қиморхона яширин эмас, ошкора иш тутишидан дарак бериб ўкиргани-ўкирган.

Овози шу қадар баландки, атиги юз қадам наридаги масжид сўфисининг азон товуши (муаззин тираж шовқинида янглишиб кетмаслик учун бўлсамикин, икки қулоғини қўли билан тўсиб, жон-жаҳди билан имонга, намозга даъват этиб бақирса-да), умуман эшитилмайди. Кўчанинг нариги бетида, "дом"да турадиганларнинг жонига тўзим берсин. Телевизорнинг овозини пастроқ қилиб қўйсангиз, умуман эшитилмайди — дикторнинг оғзи қимирлаб тураверади.

Ноилож, сиз ҳам "ойнаи жаҳон"ни варанглатиб юборасиз, хонангиз гумбур-гумбурга тўлади. Диванга ясланганча эътибор қилсангиз, кўчадаги қимор телевизор ичига ҳам кириб келибди — экрандаги хушбичим, сертавозе йигит "студияга келган азиз меҳмонлар"ни "Спортлото"нинг янги тиражи бошланиши билан муборакбод қилиб, бу гал соққалар янги тўрва ичидан олинишини айтиб кўз-кўзлайди — эскиси пуртурдан кетган экан...

"Ўйин" давом этади, "Жек пот" деб номланадиган дов — саксон миллион сўм. Отасининг ҳам тушига кирмаган бунчалик "ҳаппаи ҳалол" даромадга лоп этиб эга чиқиш илинжида юз минглаб одамлар "Бахтли воқеа" рўй бериб қолармикин дея телевизор қаршисида тиз чўкканлар, бола-бақра нариги хонага қувилган. Кўрсатув ўртасидаги танаффус чоғида эса "Замонавий лотерея қандай бўлиши керак?" деган реклама бериладди. У... рангли, сербезак, чиройли ва ўзига тортувчан бўлиши керак экан, масхарабознинг расми чизилган бўлиши ҳам лозим экан. Эслаб кетасан: ҳа, "Спортлото", "Олтин калит", "Хазина", "Теннис", "Эколот", "Омад", "Мустақиллик", "Тошкент", "Пойтахт" каби... хилма-хил лотереялар чиқариб сотилади. Улар орасида "лаҳзалик"лари бор, маълум бир муддат етиб келганда ўйналадигани, ўйналмай қолиб кетиб, сотиб олганлар пулига куядигани — ҳар қанақаси бор. Исталган ташкилотдаги бирон шоввоз сал ғайрат қилса, лотерея бир зумда тайёр, гап сотишда қолган. Лотерея чиқариб қўйиб "реализация" қилолмай юрганлари қанча... Иш шунга бориб етганки, айрим туманларнинг милиция идоралари ҳам лотерея чоп этиб сотишга киришган...

Лотерея чиқарадиган, "бинго"хона очиб иш бошлаган ташкилотларнинг низомлари тегишли жойларда тасдиқланган, албатта. Уларда, топилган даромаднинг бир қисми хайрия тадбирларига, меҳр-мурувват кўрсатишга харжланиши кўрсатилган ҳам. Буям... тадбиркорлик. Аммо тадбиркорликнинг тадбиркорликдан фарқи бор-да. Биров этикдўзлик артели очиб, усталар бошини қовуштириб иш бошласа, бундан ҳамма ютади, негаки, ҳозир янги-янги пойабзал сотиб олаверишга ҳар кимда ҳам имкон бўлмаганидан, ямоқчиларга эҳтиёж катта. Ва ҳоказо. Аммо ҳозирги муваққат иқтисодий қийинчилик даврида бирон-бир нарса ишлаб чиқариб эл корига яраш ўрнига бор-йўқ ҳунари — одамларнинг бошини айлантириб, чўнтагини қоқлаш бўлган "тадбиркорлик" Ўзбекистонга, ўзбек халқига керакми? Кишиларнинг оғирини енгиллатиш ўрнига нонини туя қилиб даромад топадиган, бунинг устига "мухлис"ларини маънан қашшоқлаштирадиган бу ишнинг, масалан, порахўрликдан нима "афзаллиги" бор? Тушган даромаднинг **бир қисми** муҳтожларга берилгани билан (чўтал!) номаъқул иш оппоқ бўлиб қолмайди-ку? Уни таъсис этувчиларнинг асл нияти бева-бечорага кўмаклашишми, ё ана шу "мурувват"ни қалқон қилиб, бебилиска пул топишми? Кейингиси, албатта. Давлатимизнинг мурувватга зор бева-бечораларга, меҳрга ташна етимларга бераётган беҳад катта ёрдами ҳам мана шундай арзимас "чой пули" аралашгани касрига ўз салобатини йўқотиши мумкин. Аҳир айтадилар-ку, хум тўла асални бир қошиқ қорамой ҳаромга чиқаради, деб.

Афсуски, бундай ишлар камайиш ўрнига тобора болалаб, тармоқлаб кетаяпти, компьютерда ўйналадиганлари, "Однорукий бандит" сингари янги-янги турлари олиб келинаяпти.

Аслида қимор ҳеч қачон, ҳатто ҳамма бойиб, тўлиб-тошиб кетган пайтда ҳам мақбул нарса эмас. Қуръонда у узил-кесил ҳаром деб ҳукм қилинган экан, демак, у абадиян ҳаромдир, наҳсдир. Оятларнинг мўъжиза эканлигининг бир далили шундаки, Қуръон ҳукмлари замонлар ўтгани билан ботил бўлмайди.

Ори рост, шундоқ ён-атрофимиздаги бошқа юртларни оралсангиз, "замоннинг зайли" билан очилган махсус қиморхона — "Казино"лар, бошқа "кўнгилочар" масканлар кўплигидан бошингиз айланади. Уларнинг тушунтиришича, бу демократия нишонаси эмиш. Тавба, демократия дегани албатта Ғарб андозаларига мос бўлиши шартми, йўқса "демократия" бўлмай қоладими? Наинки қимор ва қиморхоналар, исловатхоналар эл эрки рўёбга чиқарилганидан далолат бўлса? Ҳар бир халқнинг асрий тажрибаларидан келиб чиққан, ўзига хос ва ўзига мақбул демократик анъаналари бўлиши табиий эмасми?

Республикамиз қонунларида қиморбозлик қораланади, қиморхоналар очиш тақиқланган, унга риоя этмаганлик учун жазо ҳам белгиланган. Аммо лотерея ва "бинго" сингари нарсалар қиморми-йўқми, бу аниқ белгилаб берилган эмас. Бизнингча, булар — қимор, қимор бўлганда ҳам "додаси"! Бошқа кўпгина Шарқ мамлакатларида лотереянинг йўқлиги ҳам унинг Шарқ руҳига, исломиятга ёт эканлигини кўрсатади. Зеро, донишманд оталарнинг айтишича, қиморбознинг топганида барака бўлмайди, ҳар қанча серпул бўлган чоғида ҳам уйига файз кирмайди. Она Ўзбекистонимиз каттакон бир ҳовли, яхлит бир рўзғор эмасми?

Биз узоқ тарихга эга бўлган асл маданият соҳибимиз, нимадан улги олишни яхши биламиз, ўз маърифатимиз билан, Чингиз Айтматов айтмоқчи, бошқаларга ҳам маънан ибрат бўлишимиз мумкин. Юртбошиси ўзини маънавият ҳомийси, яъни ҳимоячиси деб билган юртда маънавий таназзулга олиб келиши аниқ бўлган ҳар қандай "тадбиркорлик" йўлига ғов қўйилиши лозим.

Зуҳриддин ИСОМИДДИНОВ

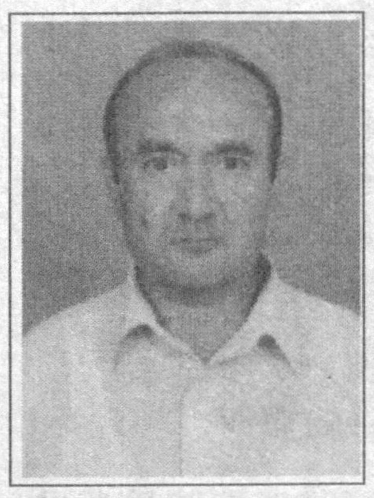

Журналист биродарларимиз Абдулла Қаҳҳорнинг бир нақлини хуш кўришади. Эмишки, оёғига занжир боғланган бир фил қозиқ атрофида йигирма йилча айланибди. Бу орада занжир чириб, узилиб ҳам тушибди, аммо фил қозиқ атрофида бояги-боягидай бир зайлда айланаверар эмиш... Буни мисолга келтириб, матбуот соҳасида эркинлик етарли бўлса-да, журналистларда дангаллик етишмаётганини, "ичимиздаги муҳаррир", "дилимизга ўрнашиб олган нозир" ҳануз чўчитаётганини айтадилар, дадилроқ бўлишга ундайдилар.

Рост, бизда камчиликлар етарли. Мавзу торлиги каби, масалага бир зайлда ёки бир томонлама ёндашиш каби, тадқиқий теранликнинг етишмаслиги каби... Аммо бунинг дадилликка алоқаси йўқроқ. Мени журналистика соҳасидаги бошқа бир масала хавотирга солади: мустақилликдан кейин Москва томонларда ҳам, ён-веримиздаги давлатларда ҳам жуда кўп матбуот нашрларида яланғоч дангаллик, сурлик, бетайин тарафкашлик авж олиб кетди, айрим матбуот нашрлари ўртасида ўзаро рақиблик пайдо бўлди, уларнинг бир-бирини лойга қориб битилган мақолалари ҳам бора-бора ўқувчиларни таъсирлантирмай қўйди...

Мен ўзбек журналистикасини ҳар бир сўзни ўрнида айтадиган, шарманда яланғочликдан ор қиладиган бир ижод майдони деб биламан, шундай бўлишини орзу қиламан. Бирон-бир машҳур артист кимнинг ўйнаши, қачон туғди-ю, ҳаромзодасига нима деб от қўйди, унинг вазни қанча каби олди-қочдилардан, машҳурроқ бирон боксчидан икки оғиз интервью оламан деб атрофида йигирматача мухбирнинг уймалашиб хор бўлиб юришидан, депутатликка номзодларнинг ўзаро "муҳораба"си ичида чарх уриб, бирининг фойдаси учун унинг рақибини ерга уриб ёзишлар уч бериб келаётганидан хавфсинаман. Чунки андишасиз бетгачопарлик, рақибининг шахсиятига тегиш, қаламни бўлар-бўлмасга "найзага айлантириш" каби иллатлар оқибатида сўзнинг қадр-қиммати, қудрати пасаяди.

Мен ана шу маънода фикран дадил ва "бетгачопар" бўлганимиз ҳолда, қалбан ниҳоятда ҳассос ҳолда қолиш, ичимиздаги муҳаррирни маҳв этиш ўрнига унга қулоқ бериш, жўяли "таҳрир"ини маъқуллаш тарафдориман. Ҳар ҳолда, серандишалик беандишаликдан яхшироқ-да.

Келаси йил "Ҳуррият"чилар билан алоқани бопта қиламиз. Чунки... ўйлаб, пишитиб юрган беш-олтита мақолам бор (маънавиятга, маорифга оид), шуларни кўтариб келишим бор-да.

ҲИКМАТНАМО БАЙТЛАР

Сақламаса кек қайси бир инсон,
Унинг ҳаёти доимо бўстон.
* * *
Бўлма асло сен енгилтак,
Бир кун ейсан ёмон калтак.
* * *
Ёшлик — довюраклик фасли,
Қарилик ҳикматдир асли.
* * *
Ғазаб — жоҳилликда, бойлик — аҳилликда.
* * *
Қариганда ҳам қилсанг ҳаракат,
Умрингга қўшилади — баракат.

Нурмуҳаммад ҲАЙДАРОВ

Эр: — Эндиям қўнғироқ қилиб кўр-чи!..
Рассом — Равшан Эгамбердиев

ТУН ВА МЕН

Адашиб, адашиб
юрибман ҳамон,
Кўзларингнинг қаро
тунлари аро.
Юлдузлардан туздим
сеҳрли карвон,
Туннинг қалби — яро,
маники — яро.
Жумбоқ бор, кўзларинг
тубида ётган,
Сирларинг сирларнинг
ичинда саро.
Шу сирни билолмай, ғафлатда қотган,
Туннинг кўзи — бежо, маники — бежо.

Сенда бахт яширин, нигоҳ ўпмаган,
Бўса силамаган, олмаган аро,
Юлдузлар қўл силтаб, ташлаб кетмаган,
Тун-да бахтиқаро, ман — бахтиқаро.
* * *
Дардинг не? Дардингга лабим берайин,
Гар ёнсанг, тафтингга қалбим берайин.
Сен бахтга талпинма, мен ёнингдаман,
Жонгинам, наин қалб, жоним берайин.

Гоҳида сокинман, гоҳида тошқин,
Гоҳо дўст, гоҳида ёғий ва сотқин.
Шунда ҳам кечмайсан сен мендан, зеро,
Демак, мен керакман, демак, дил жўшқин.
* * *
Маъюс мисраларга беркинди дардлар,
Фориғ ўлмоқ истар алардин радлар.
Кўз ёш — ёмғир ювган хоксор юракка
Қўрқа-писа севги остона ҳатлар.

Кел, севги, қўрқмагил, сен учун юрак
Албатта уриши, яшаши керак.
Сенга атаб ажиб қалъа қурдирай,
Сен унда яшайсан, умрбод, юксак.

Гулбаҳор ИСКАНДАРОВА,
ЎзМУ ўзбек филологияси факультети магистранти

РАҚАМ

Озарбойжонда юз берган зилзила оқибатида 20 га яқин киши ҳаётдан кўз юмди.

ЮРТИМИЗ НЕЪМАТЛАРИ — ДАСТУРХОНИНГИЗГА

"Самарқандшаробсавдо" базаси Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 26 мартидаги "Вино-ароқ маҳсулотларини улгуржи ва чакана сотишни тартибга солиш тўғрисида"ги қарорига асосан хизматни бугунги кун талаблари даражасида уюштириш ва тартибга солиш мақсадида қуйидагиларни таклиф этади.

"Ўзмевасабзавотузумсаноатхолдинг" компаниясига қарашли корхонамизда ишлаб чиқарилган вино-ароқ, коньяк, шампан виноси, шунингдек, мева шарбатлари, консерваланган бошқа маҳсулотларни чекланмаган миқдорда сотамиз.

Бу мол-маҳсулотлар сотиш ҳуқуқига — лицензияга эга бўлган республикамизнинг савдо корхоналари, фирмалар ҳамда хусусий дўконларга шартнома асосида пул ўтказиш йўли билан сотилади.

Манзилимиз: Самарқанд шаҳри, Панжакент кўчаси, 153-уй
Телефон: (8-366-2) 31-22-01.

Барча хоҳловчиларни "VISION" компанияси билан ҳамкорлик қилишга таклиф этамиз. Тел: 94-44-01

Местопатия касаллигидан фориғ бўлишни истайсизми? Марҳамат, бизга мурожаат қилинг. **Тел:** 94-44-01 (кечки соат 17.00дан кейин)

Утерянный гос.ордер № 05-02/9304 от 27.02.93 г. права собственности на квартиру Лещенко Руфины Егоровны считать недействительным.

"Ҳуррият" газетаси жамоаси газетамизнинг фаол муаллифи, Ўзбекистон халқ шоири Нормурод Нарзуллаевга волидаи муҳтарамаси **САРВАР ая**нинг вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.